

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ORD. PROF. DR. ALİ FUAD BAŞGİL

GENÇLERLE BAŞBAŞA

Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil
GENÇLERLE BAşBAşA

– Orijinal Metin –

Sözlük İlaveli Yeni Baskı

Milli Eğitim Bakanlığı'nın
19/12/1961 tarih ve 616-1937-19660 sayılı
direktifleriyle; Tebliğler Dergisi'nin
22 Ocak 1962 tarihli 25. Cilt, 1189. sayısında
ve ayrıca

2004 yılı genelgesiyle "100 TEMEL ESER"
kapsamında, Ord. Prof. Dr. Ali Fuad BAşGİL'in
"GENÇLERLE BAşBAşA" isimli kitabı bütün
Orta Dereceli Okul
öğrencilerine tavsiye edilmiştir.

Yazar: Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil

Eserin Adı: Gençlerle Başbaşa

Yayın Hakları Yağmur Yayınevine aittir. © 2012

146. Baskı: 2021 ©

Yayın Sıra No : 6
Genel Kültür Serisi : 4

Sertifika No: 49098

ISBN: 978-975-7747-11-4

Kitabın hazırlanıp basılmasına emek verenler:

Süleyman Özdemir

Doç. Dr. Rifat Kütük

Müşerref Özdemir

Adem Şenel

Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd.Şti.

Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sitesi C Blok No:102 - Topkapı / İstanbul

Tel: 0212 483 47 91-92 (Sertifika No: 45097)

YAĞMUR YAYINEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Narlıbahçe Sokak, No:1

Özhekim İşhanı Kat: 2/24 Eminönü / İstanbul

Tel: 0212 513 51 26 Faks: 0212 519 74 53

e-posta: yagmur@yagmuryayinevi.com.tr

www.yagmuryayinevi.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil
GENÇLERLE BAşBAşA

– Orijinal Metin –

Sözlük İlaveli Yeni Baskı

İSTANBUL – 2021

İÇİNDEKİLER

Hayatı.....	9
Başlamadan Önce.....	11

- 1 -

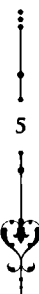
MUVAFFAK OLMA YOLUNUN TEHLİKELERİ VE DÜŞMANLARI

Muvaffakiyetin ilk Düşmanı Tembelliktir.	17
Muvaffakiyetin Bir Diğer Düşmanı Kötü Arkadaştır.....	19
Muvaffakiyetin Bir Düşmanı da Kötü Örneklerdir.....	20

- 2 -

MUVAFFAK OLMANIN ŞARTLARI

Muvaffakiyetin İlk Şartı İradeli Olmaktır.	23
İrade Üzerine Düşünceler	24
İrade Nedir ve İradeli Olmak Ne Demektir?	26
Bizim Olan ve Olmayan Hareketler	27
Refleksler ve Otomatik Hareketler	28
İnsiyaki Hareketler.....	29
İtiyatlar.....	30
Telkinli Hareketler	31
Şuurlu Hareketlerimiz ve İrade.....	32
Ahlaki irade.....	33

TERBİYENİN RUH VE KARAKTER ÜZERİNDEKİ TESİRİ

Mizaç ve Karakter	35
Karakter Kelimesinin Manaları	36
İnsanlar Muhtelif Mizaç ve Karakterdedir.	37
İki Telakki ve İki Cevap.....	38
Terbiyenin Ruh ve Karakter Üzerinde	
Hakiki Bir Rolü Yoktur Tezi	39
Müspet Telakki	40
Terbiye Bahsinde Cebriyecilik ve Cebriyeciler	42
Huylarımızın Bazılarını Değiştirmek Elimizdedir,	
Bazılarını Değildir.	43
İrsiyet ve İrsî Huylar.....	44
İrsi Huyları Değiştiremeyiz.	44
Mizaca Bağlı Huylar	45
Mizaca Bağlı Huyları İslah Etmek Mümkündür.....	46
Huy ve Spor	46
Huy ve Musiki	47
Ruhi İtiyatlara ve İrade Kuvveti.....	47
Hülasa ve Netice.....	49

MUVAFFAKİYET VE VERİMLİ ÇALIŞMA

İrade Terbiyesinin Ahlakî İfadesi Say ve Gayrettir.....	53
Verimli Çalışmanın Şartları.....	54
Verimli Çalışmanın Hissî Şartı	54
Verimli Çalışma ve Adalet.....	57
Çalışmanın Usulünü Bilmek Lazımdır.....	58

ÇALIŞMA HAYATININ VE UMUMİYETLE MUVAFFAK OLMANIN KANUNLARI

Çalışma Hayatının Umumi Kanunları	61
Notlar ve Atıflar	70
Sözlük.....	71

Orhan'ımla, İlhan'ıma;
ileride büyüdüğünüz zaman
beni hatırlamanız için...

A. Fuat BAŞGİL

- * Çalış, genç arkadaşım çalış!
Namerde muhtaç olmak, ölmekten beterdir.
- * Gençliğini eğlenmekle geçiren,
ihtiyarlığını ağlamakla geçirir.

Son baskı için;

İlk üç baskısını kendilerinin yaptığı bu kıymetli eserin 4. baskısını merhum ve muhterem hocamızla birlikte yapmıştık. Sonraki baskılarını da (yakınlarının müsaadeleriyle) Yağmur Yayınevi titizlikle devam ettirmektedir.

Eseri takdim etmek bizim haddimiz değil, ancak her geçen gün artan okuyucu adedinin yüz binleri aşacağından şüphemiz yok.

Sizlerden ricamız, muhterem Ali Fuad BAŞGİL'i ve İsmail DAYI'yı rahmetle anmanızdır.

Hürmetlerimizle...

Süleyman ÖZDEMİR

Yağmur Yayınevi

Ord. Prof. Dr. Ali Fuad BAŞGİL

Ali Fuad Başgil 1893 yılında Samsun'un Çarşamba kazasında doğmuştur. Babası Mehmet Şükrü Efendi, annesi Fatıma Hanım'dır. Dedesi Bölükbaşıoğullarından Hafız İbrahim Efendi'dir. Tanınmış bir ailenin çocuğu olup ilk öğrenimini Çarşamba'da, orta öğreniminin bir kısmını İstanbul'da, son kısmını ise Paris'te görmüştür.

Vatani hizmetini yedek subay olarak I. Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde ve dört buçuk yıl cepheden cepheye koşarak tamamlamıştır. Öğrenimine askerlik hizmetini bitirdikten sonra devam etmiştir.

Grenoble Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuş, Paris Hukuk Fakültesinde doktora yapmış ve Paris Edebiyat Fakültesi Felsefe Kolu ile Paris Siyasi İlimler Mektebinden diploma almıştır. Lahey Devletler Hukuku Akademisinin kurlarını da tamamlayıp mezun olmuştur. 1929 yılında üç fakülte, bir yüksek okul diploması ve hukuk doktoru unvanı ile memleketine dönmüştür.

İlk resmî görevi Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim Genel Müdür Yardımcılığıdır. 1930 yılında Ankara Hukuk Fakültesinde açılan doçentlik imtihanını pekiyi derece ile kazanarak aynı Fakülteye doçent olmuştur. Bir sene sonra bu Fakültenin profesörlüğüne terfi ettirilerek tayin edilmiştir. 1933 yılı sonlarına kadar Fakültede "Roma Hukuku", Gazi Eğitim Enstitüsünde "Medeniyet Tarihi" derslerini okutmuştur.

Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Esas Teşkilat Hukuku profesörlüğüne tayin edilmiştir. Bu görevinin yanı sıra Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu öğretim üyeliği görevinde de bulunmuştur. 1936 yılında İstanbul Yüksek Ticaret ve İktisat Okulu Müdürlüğüne atanmıştır. Bu okulda ve İstanbul Hukuk Fakültesinde ilk defa "İş Hukuku" dersini kurup

okutmuştur. 1937-1942 yılları arası İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığından sonra Ankara Hukuk Fakültesi ve oraya taşınan Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu (Mülkiye Mektebi) Esas Teşkilat Hukuku Profesörlüğü ile Mülkiye Mektebi Müdürlüğüne tayin edilmiştir. 1943 yılında Mülkiye Mektebi Müdürlüğünden istifa edip İstanbul Üniversitesi Esas Teşkilat Hukuku Kürsüsünün Ordinaryüs Profesörü olarak binlerce öğrenci yetiştirmiştir. Buradan emekli olmuştur.

1961 yılında Samsun Senatörü seçilmiş, kısa bir zaman sonra bu görevinden istifa ederek bir müddet İsviçre’de çalışmış ve orada Fransızca olarak yayınlanan, sonradan Türkçeye çevirilen bir eserle meşgul olmuş, 1965 seçimlerinde İstanbul Milletvekili olarak tekrar Büyük Millet Meclisi çatısı altına girmiş, vefatına kadar da bu görevde kalmıştır.

17 Nisan 1967 yılında eşi Fatma Nüvide Hanımefendi ile birlikte oturduğu Kadıköy Feneryolu Eflatun Sokaktaki evinde hayata gözlerini yummuştur. Bugün bu sokak “Ali Fuad Başgil Sokağı” ismini taşımaktadır.

Kabri, Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı Çiçekçi Durağı karşısındadır.

Merhum ve muhterem Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil, bir taraftan ilim ve irfan kürsülerinde hizmet edip öğrenci yetiştirirken, pek çok uluslararası kongrede memleketini temsil etmiştir. Türkçe ve Fransızca muhtelif eserler yayınlamıştır. 1930 yılından 1967 yılına kadar çeşitli gazetelerde yayınlanan birçok yazısı ile Türk halkını aydınlatmaya çalışmıştır.

Onu rahmetle anmayı bir borç biliriz.

Yağmur Yayınevi

BAŞLAMADAN ÖNCE

Fransa'da talebeliğim zamanında, Fransız bir arkadaşım ile beraber* bir yaz tatili geçirmek üzere yer ararken, Alplerin Isere Nehri eteklerindeki çam ormanları içine gömülmüş, Revel adlı bir köye düştük. Burası altı yüz metre kadar yükseklikte gayet sakın ve kenar bir yerdi. Pek hoşlandık ve bir pansiyon aradık. Mösyö Girard ismindeki Revel papazının evini gösterdiler. Kapıyı çaldık. Boynu hamailli, şişmanca ve yaşlıca bir kadın kapıyı açarak ne istediğimizi sordu. "Talebeyiz, Paris'ten geliyoruz, bir müddet pansiyonda kalmak istiyoruz." dedik. "Memnuniyetle", cevabını verdi. Fakat beni hemen bir düşünce aldı. Kalacağımız yerin, yanı başımızdaki kiliseye ait vakıf bir bina olmasından başka, ev sahipleriimizin de kilisede vazifeli insanlar olduğunu bir an göz önüne getirdim. Başında gülüp sonunda ağlamaktansa, hiç başlamamak hayırlıdır, diyerek kendimin Müslüman bir Türk olduğumu söyledim. Hayatını Alplerin bu تنها köşesinde geçirmiş olan koyu Katolik kadıncağız, bu sözüm üzerine durakladı ve ilave etti: "O hâlde kardeşimle konuşmamız lazım." dedi.

Biraz sonra siyah cübbeli ve ak saçlı, gürbüz, altmışlık bir papaz bize doğru geldi ve "Müslüman Türk hanginiz?" diye sordu. Kendimi takdim ettim. "İyi ya, madem ki Müslümansınız, o hâlde dinlisiniz, mesele yok. Bizim bu devirde düşmanımız, hangi milletten olursa olsun, dinliler

* Notlar ve Atıflar s. 70.

değil, dinsizlerdir. Buyurun misafirimiz olun.” dedi. Ben nasıl bir geniş görüşlü insan karşısında bulunduğumuzu anladım. Teşekkür ederek pansiyona yerleştik. Ve sonra öğrendik ki, bu olgun ve insan adam uzun seneler kolejlerde hocalık etmiş; kalan ömrünü geçirmek üzere de Alplerin bu sessiz köyüne sığınmış. Pansiyonda bizden başka on kadar Fransız talebesi de vardı. Mösyö Girard bunlardan bir gruba Latince dersi veriyordu. Gruba biz de katıldık. Hem dinleniyor ve eğleniyor hem de öğreniyorduk. Mösyö Girard bilhassa akşamları fikrî bir ziyafet sofrası kuruyor ve bizi etrafına topluyordu. Onu, küçük büyük hepimiz zevkle ve can kulağı ile dinliyorduk. Ne tatlı günlerdi o günler!

Zaman olur ki, hayali cihan değer.

Sözü uzatmayayım. Bir gün mutat konuşmalar esnasında Mösyö Girard bize bir kitap tavsiye etti ve mutlaka okumamızı söyledi. Bu, Aix-Marseille Üniversitesi Rektörü meşhur terbiyeci ve ahlakçı Jules Payot’un *İrade Terbiyesi* adlı kitabı idi.*

Ertesi gün şehre inerek kitabı aldım. Revel köyünün koyu yeşil ağaçlıklarına daldım. İhtiyar bir meşenin dibine oturarak *İrade Terbiyesi*’ni okumaya koyuldum. Okudukça içimde tahassür ve nedametle karışık müphem bir acı duymaya başladım: Kendi kendime, “Ah bu kitap on sekiz-yirmi yaşlarımda iken elime geçmeliydi.” diyor ve geciktiğim için üzülüyordum. Okumalarım bir iki gün sürdü. Kitabı bitirince Mösyö Girard’a teşekkür ettim. Memnun oldu ve bana vakit buldukça şu eserleri de okumamı tavsiye etti:

Fikrî Çalışma ve İrade

Öğrenme Sanatı

Fikrî Çalışma

Fikrî Çalışmayı Tanzim

* Notla Üçte Atıflar, DF 70, Tap Arsivi - <https://rantey.org>

Ben bu eserlere şunları da ilave ettim:

Saadeti Elde Etme

Saadetin Felsefesi

Saadet İlmi

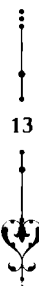
İrade Vasıtasıyla Muvaffakiyet

Karakter

*Mektep ve Karakter**

Bunlar bilhassa gençleri tenvir ve irşat için yazılmış ilmî eserlerdi. Fırsat buldukça bu eserleri ve hatta bazılarını tekrar tekrar okudum. Hayat için çok şeyler öğrendim ve Mösyö Girard'ı daima hayırla andım. Fakat, dikkat et okuyucum! Öğrendiklerimle amel ettim ve ediyorum diyemem. İlim maalesef amelî müstelzim değildir. İnsan, mesela sigara ve içkinin sıhhat için ne kadar zararlı şeyler olduğunu bilir de bilgisiyle amel edip bu iptilalardan kolayca vazgeçemez. Zira ilmin kaynağı zekâ, amelinki ise iradedir. İrade terbiyesinin hakkıyla mahsul verebilmesi için ona erken başlamak lazımdır. İtiyatlara kökleştikten ve huylar iyice yerleştikten sonra bu terbiye gayet güçleşmekte ve mahsul vermek için bir Eyüp sabrı istemektedir.

Yalnız şununla teselli buluyorum ki, öğrendiklerimi, kendi şahsi bilgi ve tecrübelerimi de katarak gençlere daima öğretmeye çalıştım. Bütün hayatımda imrenip de kendimde tamamıyla tahakkuk ettiremediğim iyi huylarla onları bezenmiş görmeyi daima arzu ettim. Ve bu yolda bir şeyler yazayım dedim. Fakat, bu arzumu kuvveden fiile çıkaramadım. Meslekten terbiyeci ve moralist olmayan için bu mevzularda bir esercik olsun yazmak kolay değil. Hatta biraz da ihtisas hududunu aşmaktır. Bununla beraber, Türkçede çalışma rehberi olacak yeni bir eser de mevcut olmadığı

için, temasta bulunduğum gençliğin bu husustaki ihtiyacını yakından görüyorum.

Nihayet, 1943-1944 ders yılının kışında bir fırsat düştü: Eminönü Halkevi idaresi benden bir konferans vermemi istedi. “Gençliğe Öğütlerim” başlıklı bir konferans verdim. Alaka uyandırdı. Dinleyicilerden birçoğu gerek şahsen ve gerek yazı ile benden bu konferansı neşretmemi istediler. Konferans bu esercikteki ana fikirlerden bir kısmını hülasa hâlinde ihtiva ediyordu. Bunu biraz daha genişleterek Cumhuriyet Gazetesi’nde makale şeklinde neşrettim. Aradan bir iki sene geçti. 1947 senesinde Üsküdar Halkevi idaresi de bir konferans istedi. “Terbiyenin Karakter Üzerindeki Tesiri” başlığı altında, evvelkini ikmal edecek şekilde, orada da bir konferans verdim. Bunu da Tasvir Gazetesi’nde neşrettim.*

Az çok malzeme toplanmıştı. Bunu biraz daha çoğalttım. Ve mevzuu biraz daha zenginleştirdim derken okuyucum, elinizdeki şu naçiz esercik doğuverdi.

İtiraf edeyim ki bu kitap, yukarıda sıraladığım eserler gibi, bir ihtisas eseri değildir. Sadece fikrî çalışma atölyesinin genç ve tecrübesiz çıraqları için faydalı olabilecek bir rehberdir.

Fakat okuyucum! Biliyor musun ki, bunlar bedenî işte çalışan çıraklardan daha güç ve geri durumdadır? Düşün ki, zanaata giren bir çocuk, bir usta yanında ve onun daima gözü önünde çalışır. Öğrenmiş ve yetişmiş bir adamın nasıl çalışıp iş gördüğünü; el maharetiyle kol kuvvetinin zekâ ve irade emrinde nasıl birleşip iş başardığını gözleri ile görür. İş çıkarmanın ve verimli çalışıp muvaffak olmanın zevkini tadar. Ustasından çalışmanın usulünü ve güçlüklerini yemenin kolaylığını öğrenir. Hatta genç yaşının icabı olarak, geçirdiği ruhi buhran anlarında ustayı daima yanı başında, manevi bir kuvvet ve destek olarak bulur.

* Notlar Üzerine Sorular - 70 - Tap Arsivi - <https://ranney.org>

Fikrî çalışma çıraqları ise, bu faydalardan ve böyle bir manevi destekten mahrumdur. Bunlar, zanaatta usta yerini tutması lazım gelenler, hocaları ile omuz omuza beraber çalışmazlar. Hocanın nasıl çalıştığını görmezler bile. Hoca ile yalnız yoklamalarda ve nihayet, imtihan masasında baş başa kalırlar. Ve o zaman ise, hocaları sorduğu şeylere cevap alamayınca, onlara sadece “Çalışmamışsın!” yahut “Öğrenmemişsin!” der ve geçer. Fakat nasıl çalışmak lazım geldiğini ve öğrenmenin usulünün ne olduğunu bu tecrübesiz çıraqlar kendileri düşünüp keşfetmeye ve muhtaç oldukları manevi desteği kendilerinde arayıp bulmaya mecburdurlar. Bulamazlarsa yanar giderler. Bu yüzden heder olan gençlerin sayısını Allah bilir. Gençlerimizin bir çoğunun usanıp bezmesinin, cesaretinin kırılıp ruhi perişanlığa düşmesinin sebeplerinden biri ve belki başlıcası budur. Yani bir taraftan çalışıp öğrenmenin yolunu ve usulünü bilmemezlik, diğer taraftan da manevi destekten mahrumluktur. Eminim ki, bu boşluğu ve mahrumluğu bugün her genç duyuyor ve acısını çekiyor. Bunu bizler de duyduk ve çektik. Çünkü bizler de talebe olduk ve fikrî hayatın çiraklığını yaptık.

Gönül ister ki, mekteplerimiz, ilkinden yüksek tahsilin sonuna kadar, derece derece gençlere öğrenme ve yetiştirme yolunda emniyetle yürümenin usulünü öğretsin; çalışıp muvaffak olmanın sırrını göstere sin. Mektep, bilgi imal eden bir fabrika hâlinde çalışmasın ve gençlerin yalnız zekâları üzerinde kalmasın, iradeleri üzerinde de dursun ve onların ruhi terbiyelerini yapsın. Çünkü insanın kıymet ve kuvveti, bilgisinin genişliğinde olmaktan çok, benliğine sahip ve iradesine hâkim olabilmesinde; iyi huylarında ve ruhi terbiyesindedir. İrade ve ruh terbiyesi ise, ayrı bir iştir. Bu, ders ve kitap okuyup ezberlemekle elde edilmez. Bununla beraber, herkes biliyor ki, haddini aşkın sınıf mevcudu ile dolup taşan mekteplerimizin hiç meşgul olmadığı işlerden biri budur.

İşte bu boşluğu göz önünde tutarak ve bir taraftan okuduklarımdan, bir taraftan da uzunca süren bir talebelik ve hocalık hayatımın tecrübelerinden istifade ederek gençlere muvaffak olmanın sırrına ve çalışmanın usulüne dair bir fikir vermek isteyeceğim. Biliyorum ki, bir gencin beklediği ve bir gençten beklenen de muvaffak olmaktır. Yani mektep sıralarında ise iyi bir surette tahsilini bitirmek, hayata atılmış ise, cemiyet içinde umduğu ve layık olduğu yeri almaktır. Genç arkadaşım! İddiasızca söylüyorum ki, sana burada bu gayeye götürecek en doğru ve emniyetli yolu göstereceğim.

Gerçi muvaffak olmak, mesut olmak demek değildir. İnsan muvaffak olur, cemiyet içinde özlediği yerin daha üstününü bile alır da, mesut olmayabilir. Servetin, iktidar ve şöhretin son haddine varmış nice insan vardır ki, içi daima saadet dünyasının hasretiyle yanıp tutuşur. Mükellef apartmanlarda, göz kamaştırıcı bir konfor ve lüks içinde yaşayan insanlar görürsün ki, bunların hepsini bir günlük saadette değiştirmeye hazırdırlar. Çünkü, saadet tamamıyla gönül işidir. Ve içimizdedir. Onu kendi içimizden başka bir yerde sanıp aramak ve saadeti sırf servet, iktidar ve şöhrette görmek çölde serabı su zannetmektir.

Bununla beraber, saadetin yolu, muvaffakiyetin yolundan ayrı da değildir. Ve saadet ülkesi, muvaffakiyet diyarının biraz daha ilerisindedir. Bu diyarı aşmadan saadete erişmek, imkânsız değilse de çok güçtür. Muvaffak olmuş bir insan için saadete kavuşmak ise kolaydır. Yalnız birazcık daha gayret işidir.

Yolcum! Ben sana bu esercikte muvaffakiyet diyarının yolunu göstereceğim. Sen istersen, ondan ötesine kendin gidebilir ve özlediğin saadeti bulabilirsin.

Feneryolu, Mayıs 1949

MUVAFFAK OLMA YOLUNUN TEHLİKELERİ VE DÜŞMANLARI

Yetişme ve muvaffak olma yolunun genç yolcusu! Bil ki tuttuğun yolda birçok tehlikeli geçitlerin ve yol kesen düşmanların var. Gerçi bunlara yalnız sen değil, hayat yolunun her yolcusu rastlayabilir. Fakat bu düşmanlar, senin gibi hayatın henüz eşiğindeki tecrübesiz masumlara musallat olmayı çok sever. Senin bunlarla pençeleşecek ve bu düşmanları alt edecek silahın yok değildir. Elverir ki, sen bu silahları kullanabilesin. Kullanmayı bilmez de bir defa alt olursan, bir daha belini kolayca doğrultamazsın. Müsade et de sana, evvela, yolunu bekleyen düşmanları ve rastlayacağın tehlikeleri göstereyim.

Muvaffakiyetin ilk Düşmanı Tembelliktir.

Muvaffak olma yolunda senin ilk büyük düşmanın tembelliktir. Burada sana tembelliği tarif edecek değilim. Onu sen, ben, hepimiz az çok tanırız. Zira, öteden beri denile geldiği gibi *“İnsan tembel bir hayvandır.”* Yalnız ben sana şunu söyleyeceğim ki, tembellik insan karşısına çıkıp da mertçe savaşılan bir düşman değildir. Bilakis, eski peri hikâyelerindeki kahramanlar gibi, şekilden şekle girerek ve bin bir hile kullanarak insanı alt etmeğe çalışan bir namerttir. Tehlikesinin büyüklüğü de buradan gelmektedir.

Tembelliğin yerine, adamına ve çağına göre girmediği kalıp yoktur. Herkesin mizacına göre tavır alır ve konuşur. Dilimizde aldığı çeşitli isimler de onun bu sinsiliğini gösterir. Tembelliğin bir adı havailiktir. Bir adı gevşeklik, bir adı hoppalık ve züppelik, bir adı uyuşukluk, üşengeçlik, keyfine düşkünlük, tenseverliktir. Tembellik herkesin karşısına her zaman aynı kılıkta çıkmaz. O mesleksiz aktör gibi daima rol değiştirir. Bazen samimi ve iyiliği sever bir dost tavrı alır. Bazen en meşru bir mazeret kılığına girer; hasta olur, yorgun düşer ve herkesi hâline acındırır. Bazen iş yapar görünür; hakikatte hiçbir şey yapmaz. Bazen tatlı bir dille konuşur ve gönül çeler. Onun kandırıcı bir felsefesi ve safsata ilmeklerinden örülmüş bir edebiyatı vardır. Tembelliğin kitabından sana bazı parçalar okuyayım da dinle:

Adam sende... Çalışanlar ne olmuş sanki?

Üzme kendini şu ölümlü dünyada, çalışmak yıpranmaktır.

Hayat dediğin bir şanstır.

Şansın varsa, her şeyin var demektir.

Şansın yoksa kendini parçalasan da bir şey olamazsın.

Zaten suyu getiren de testiye kıran da bir.

Sen testiye kır, suyu başkaları getirsin de afiyetle iç...

Hem bir işin olacağı varsa sırt üstü yatsan da olur, olacağı yoksa, yırtınsan da olmaz.

Hele dursun bakalım, şimdi şöyle yaslan da yarın sabah yaparsın.

Hem sana çalışmak yaramıyor; iştahın kaçıyor, neşen sönüyor.

Huy bu ya, ben bütün sene kitabı, defteri koltuğumda gezdirmekten; hele kütüphane köşelerinde pineklemeden hoşlanmıyorum.

İmtihanlara şöyle yirmi gün bir ay kala kafayı vurur, dersleri hazırlar ve imtihanları mis gibi geçerim...

Nedense benim yalnız imtihan üstü zihnime bir açıklık geliyor; sene içinde sanki uykudaydım...

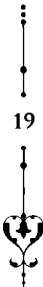
Hem ne hacet, muvaffak olanın ve olmayanın gideceği yer mezarlık değil mi?

Dünyaya insan bir defa gelir; hayattan kâim almaya bak.

Tembelliğin kitabında daha neler ve ne yaveler var. Bil-
diğin şeylerle başını ağrıtmayayım. Yalnız şunu söyleyeyim
ki, eğer tembel isen ve tembelliğin uzvi bir hastalıktan ileri
gelmiyor da ruhi bir gevşeklik, uyuşukluk, üşengeçlik, hop-
palık ve havailik şeklinde ise, iradeni kullanmak suretiyle
muvaffakiyetin bu düşmanını yenebilirsin. Eğer bedenî bir
arızan varsa bunun ilacını hekimler bilir.

Muvaffakiyetin Bir Diğer Düşmanı Kötü Arkadaştır.

Genç dostum! Gittiğin yolda ikinci bir tehlikeli düşma-
nın da kötü arkadaştır. Arkadaşın kötüsü, emin ol ki, bir
gencin başına gelebilecek kötülüklerin en kötüsüdür. Ve
her kötülük gibi o da sinsi ve maskelidir. Hem maskesini
gayet maharetle vurunur. Dost ağzı kullanır. Seni esirger
ve yardımına koşar görünür. Seni kendisine imrendirmek
için yapmadığı şaklabanlık kalmaz. Tembellik senin için-
dedir ve sana senin ağzınla konuşur. Arkadaşın kötüsü ise,
sana kendi ağzını kullanır ve seni tembellikten daha çabuk
kendine bağlar. Zaten tembelliğin işi asma, hoppalığa ve
züppeliğe düşme şekli ekseriya kötü arkadaş telkinleri ile
başlar. Ve zaman ile itiyat hâlini alarak içimizde yerleşir.
Kötü arkadaşın yaman felsefesi vardır. Sana her fırsatta ge-
rek sözleriyle ve gerek hâf ve tavırsıyla telkin ve tekrar eder:

Gençliğini yaşa kardeşim, bu gençlik her zaman ele geçmez. Sana öğüt verenler vaktiyle günlerini yaşayıp da şimdi senin güzel gençliğini kıskananlardır, aldırma, eğlenmeye bak... Daha neler demezler ki...

Arkadaşın kötüsü çalışanlardan rahatsız olur, muvaffak olanları hiç belli etmeden kıskanır, muvaffak olmayı küçümsemek ve alaya almak suretiyle intikam alır. Seni kendine benzetmek ve kendi düştüğü çukura sürüklemek için başvuracak çare arar. Sözleri ve yaşayış tarzı ile manevi enerjini kırar ve sende haince bir ruhi gevşeklik yaratır. Sözün kısası, inan ki kötü arkadaş bir gencin hayatında rastlayacağı en büyük bahtı karalıktır. Hele tembellikle arkadaşın kötüsü birleşir de yakana ikisi birden yapışırsa, her biri bir ömre yeten bu iki şerir düşmandan kendini kurtarmak çok güç olur.

Sözlerime kulak ver: Arkadaş olacağın kimsede arayacağın şart çalışkanlık, dürüstlük ve iyilikseverlik olsun. Bu meziyetlerle bezenmiş olan bir insan, diğer bütün iyi vasıfları da haiz demektir. Bunu unutma ve bu şartı bulamadığın kimse ile sakın arkadaş olma.

Muvaffakiyetin Bir Düşmanı da Kötü Örneklerdir.

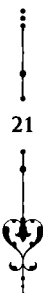
Muvaffakiyet yolunda senin bir düşmanın daha var ki, bu da kötü örneklerdir. Bunlar takıp takıştırmakla, kiminin ayağına çelme takmak, kiminin gözüne kül atmakla servete, mevki ve şöhrete kavuşmuş, ehliyet ve liyakatlerinin üstündeki yerlere oturmuş insan kılığındaki hayvanlar ve parazitlerdir. Gerçi bunlar yalnız bugün değil, her devirde görüle gelmiştir. Her zaman insanların saflığından ve temiz yürekliliğinden istifade ederek kese doldurup ense şişiren açık gözlere rastlanmıştır. Fakat zamanımızda bunlar görünmedik bir şekilde çoğalmıştır. Her yerde

senin tecrübesiz ve masum gözlerine çarpan da bunlar oluyor. Karınca sabrı ile çalışıp kazanmaktaki emsalsiz hayatın tadını maalesef bunlar kaçırıyor.

Her kötülük gibi, kötü örneklerin de içlerinin kötülüğünü kusan zehirli bir lisanı ve felsefesi vardır. Bu felsefenin mihveri “ego centrisme” denilen sırf kendini düşünürlük ve kendini bütün varlıkların merkezi hâlinde ve her şeyin üstünde görürlüktür. Muvaffakiyet prensibi de (her ne suretle olursa olsun) mutlaka ulaşmaktır. Fakat hakikatte bunlar, insanlık dünyasının en alçak parazitleridir. Ve yukarıda verdiğim iki formülün ifade ettiği ahlak düşkünlüğünü, bunlar bir zekâ eseri sanır, namuslulukla alay eder ve aldatmak suretiyle ulaşmayı bir muvaffakiyet sayar.

Sakın bunları hayatın için rehber alma. Şarlatanlığın ve parazitliğin debdebeli hayatından gözlerin kamaşıp da sakın namuslu çalışmanın emin neticesinden şüpheye düşme ve manevi kuvvetini kırma. İstikbalini karanlık bir tesadüfün cilvesine terk etme. Entrikacı ve kombinezoncu zekânın kartondan köşküne imrenme. Ve bil ki hayatta insan olan insana yaraşan yol, doğruluk ve namusluluk yoludur.

Namusluluk, insan, vicdanı ile baş başa kaldığı zaman ona verecek utandırıcı hesabı olmamak demektir. Bu ise, emin ol ki, mesut olmanın ve iç huzuru ile yaşamının ilk ve en zaruri şartıdır. Huzur içinde insanca yaşamak istiyorsan, bunu yalnız doğrulukla bulabileceğinden emin ol. Ve şunu bil ki, hayatta muvaffak olmak demek, doğruluğun ve namusluluğun gösterdiği yolda yürümek suretiyle hedefe varmak demektir. Yoksa, herhangi bir şekilde ve herhangi bir vasıta ile servete, şöhrete kavuşmak ve mevki sahibi olmak demek değildir. Eğer böyle demek olsaydı, yakalanmayan hırsızlara, takipsiz kalan gaspçı ve katillere, muvaffak olmuş adam nazarı ile bakmak lazım gelirdi.

Yetişme ve muvaffak olma yolunda rastlayacağın tehlikeli düşmanlardan başlıcaları işte bunlardır. Gerçi bu arada kötü kitap ve kötü hocanın sana yapacağı kötülükten de bahsetmek ve seni bunlara karşı da uyandırmak icap ederdi. Fakat, bu son iki kötülükle uğraşmak sana değil, memleketin maarif (eğitim) hizmetleri başında bulunanlara düşer.

Dediğim gibi senin elinde bütün bu düşmanlara karşı koyacak kuvvetli iki silahın var: İradeli olmak ve çalışmak. Şu hâlde, mesele, iradeyi terbiye edip iyiliğin hizmetinde kullanmakta ve çalışmayı verimlendirmenin yolunu ve usulünü bilmektedir. Bence senin her şeyden evvel muhtaç olduğun bilgi budur.

MUVAFFAK OLMANIN ŞARTLAR!

Genç okuyucum! Yukarıda sana muvaffak olma yolunda rastlayacağın başlıca düşmanları gösterdim. Ve bunlar, başta tembellik gelmek üzere, kötü arkadaş ve kötü örneklerdir, dedim. Bu arada kitabın ve hocanın kötüsü üzerine de dikkatini çektim. Bu düşmanlara karşı koymak için elinde irade ve bunun en yüksek insani ve ahlaki ifadesi olan çalışma gibi kuvvetli iki de silahın olduğunu ifade ettim. Şimdi sana, bu silahları kullanma usulünü ve gerek kendi şahsın, gerek aziz ailen, büyük milletin ve cihanşümul insanlık için hayırlı ve faydalı bir surette yetişip muvaffak olmanın en esaslı şartlarını göstermeye başlıyorum.

Muvaffakiyetin İlk Şartı İradeli Olmaktır.

Bu şartların birincisi ve hiç şüphe etme ki hayat için her şeyden evvel geleni, iradeli olmaktır. Gevşekliğin, havailik, hoppalık, züppeliğin, türlü türlü şekilleri ile adına tembellik dediğimiz sefalet şeytanı ve muvaffakiyet düşmanının yıldığı biricik silah iradedir. İyilik yolunda iradeni kullanabiliyorsan, korkma. Arkadaşın kötüsü semtine uğrayamaz. Karşında safsatacıların ağzı ötmez; kötü örnekler zehirli dillerini çıkarıp seninle alay etmez.

Tekrar edeyim ki, insan zekâsı ve bilgisiyle değil, ancak iradesi ile insandır. Zekâ ve bilgi az çok hayvanda da

vardır. Fakat, hususıyla, ahlaki manada irade canlı organizmalar zincirinin son halkasını teşkil eden insana mahsus bir kudret ve imtiyazdır. İrade; yalnız insanı hayvandan değil, hem de insanları birbirinden ayıran ve aralarında üstünlük ve aşağılık farkları yaratan yegâne ruhi kuvvettir. Etrafına bak, gördüğün üstün insanlar bunu hep iradelerinin kuvvetine borçludurlar. Tarihte şerefli yer almış ve ün kazanmış şahsiyetlerin hepsi bunu irade silahı ile fethetmişlerdir. Bu bir kaidedir ve istisnası yoktur. Basit zekâlı, az bilgili, hatta bilgisiz insanlardan muvaffak olanlar çok görülür. Fakat, zayıf iradeli insanlardan muvaffak olmuş ve yükselmiş tek bir misal gösterilemez. Çünkü muvaffak olmak ve yükselmek sırf gayretin meyvesidir; gayret ise, iradenin ifadesidir.

Daha iyi düşünürsek, iradeli olmak sadece maddi ve içtimai manada bir muvaffakiyetin değil, mesut olmanın bile temel şartıdır. İnsanların çoğu, bindiği eşeği unutup da kaybordu sanarak pazarda eşek arayan Nasrettin Hoca'ya benzerler. Onlar da saadetin kendi içlerinde olduğunu unutarak onu barlarda, kahvelerde ve eğlencelerde ararlar. Sen bu gaflete düşme ve inan ki, muvaffakiyetin sırrı gibi, saadet kuşu da kendi içimizde ve içimizin en orijinal ve insani bir kudret kaynağı olan irademizin altından kafesi içindedir. Saadet, define gibi bir tesadüf kazması darbesiyle bulunuveren bir nimet değildir. O ne şanstır, ne mirastır, ne piyangodur, ne mevki ve servettir. Saadet, gayretle ve irademizin kuvvetiyle zapt edebileceğimiz bir kaledir.

İrade Üzerine Düşünceler

İradeli olmanın hayat ve muvaffakiyet için taşıdığı yüksek ehemmiyet üzerinde anlaştıksa okuyucum, artık senin beklediğin ve asıl bilmek istediğin noktalara geçebiliriz:

İrade nedir? İradeli olmak ne demektir? Herkes iradeli olabilir ve kuvveti yolunca kullanabilir mi? İrademizde hür ve muhtar mıyız? Yoksa bizim elimizde olmayan sebep ve müessirlerle bağlı mıyız? Gayret ve iyi bir terbiyenin yardımıyla iradeli olmak mümkün müdür? Mümkün ise, bunun yolları ve şartları nelerdir?

Seni, ilmin ve felsefenin en çetin ve çetrefilli meseleleriyle karşılaştırdığımı itiraf ederim. Asırlar içinde filozofları ve ilahiyatçıları birbirine düşüren ve bitmez tükenmez münakaşalara mevzu olan bu meselelerle seni biraz düşündürüp yoracağım. Fakat, temin ederim ki, bunlar yorulmaya ve üzerinde durulup düşünülmeye değer meselelerdir. Dikkat edersen hayatımızın planı ve mukadderatımızın inkişafı bu noktalar üzerinde düşünüp vereceğimiz karara ve edineceğimiz kanaate bağlıdır.

İradenin üstün kuvvetine, bunun gayretle ve iyi bir terbiye yardımı ile elde edilebilmesinin mümkün olduğuna mı inanıyoruz? Bu takdirde hayatımızın planı şu olur; gayret, her gün biraz daha gayret... Yavaş da olsa daima iyiliğe ve kemale doğru emin bir ilerleyiş. İradenin insan için yüksek değerine kulak asmıyor ve bunun gayretle elde edilemeyeceğine mi inanıyoruz? Bu takdirde de tutacağımız yol, ya kör talihe küserek uyuşukluğa ve miskinliğe düşmektir, yahut da heva ve hevese uyarak kendimizi hoppalık ve züppeğin pençesine kaptırmaktır. Fakat bilelim ki, her iki takdirde de varacağımız nokta aynıdır: Sefalet ve pişmanlık.

Yukarıda sıraladığım meseleler cidden çetindir. Ve muhakkak ki, insan muammasının en esrarlı birer düğüm noktasıdır. Fakat, genç arkadaşım, sakın gözün yılmasın. Bu meselelerle seni metafizik dolambaçları içine sokup da, çıkmak için sana girdiğin kapıyı aratacak değilim. Uzun ve ince ruhiyat münakaşa ve tahlillerine girişip de zihnini bulandıracak ve içini sıkacak da değilim. Esasen bu tür münakaşa

ve tahlillere girişmeye benim tam bir ehliyetim de yoktur. Zira ne meslekten filozof ne de mütehassıs bir ruhiyatçıyım. Ben sadece senin geçtiğin yoldan geçmiş, duyduğun boşluğu duymuş ve çektiğin ıstırapı çekmiş bir hocayım. Ben seninle bu sıfatla ve bir hoca ağzı ve usulü ile konuşacağım. Seninle el ele verip hayata inecek ve insanlar arasına gireceğim. İnsan işlerini ve eserlerini gözden geçirip sana meselelerimizin cevabını realitelerin kendi dillerinden dinleteceğim.

İrade Nedir ve İradeli Olmak Ne Demektir?

İradenin ne olduğunu anlamak için faaliyet hayatımıza, yani benliğimizin dış âlemle temasını temin eden fiil ve hareketlerimizin topuna birden dikkatle bakalım. Çünkü, şimdiden söyleyeyim ki, irade kelimesi ile ifade ettiğimiz ruhi meleke, birtakım fiil ve hareket şeklinde beliren bir kuvvettir. Şu hâlde onu, her şeyden evvel faaliyet hayatımızda aramamız ve bu hayatın hayret verici büklümleri içinden çıkarmamız lazımdır.

* * *

Okuyucum! Bilirsin ki, bedenî ve ruhi iki nevi varlıktan mürekkebiz ve bedenî yahut maddi varlığımız itibarıyla her şey gibi, biz de umumi tabiat kanunlarına bağlıyız. Mesela, cisimler gibi biz de düşeriz. Her maddi varlık gibi, türlü tesirler altında biz de ırgalanır ve sallanırız. Hülasa, bu bakımdan cihanşümul tabiat deryası içinde yüzen bir saman çöpüüz.

Fakat, ruhi varlığımız ve şuurlu bir benlik olmamız itibarıyla; muhakkak ki bir saman çöpünden daha başka bir şeyiz. İçinde “Şuur” dediğimiz esrarengiz bir kudret hazinesi taşıyan canlı bir organizmayız ve hızını bu hazinenin esrarından alan sayısız fiil ve hareketlerin süjesi ve failiyiz.

Şöyle tasavvur et ki, kâinat bir denizdir, biz insanlar ise meçhul bir semte doğru yol almış giden “hayat gemisi”nin yolcularıyız. Dalgaların çırpıntısı ile sallanan geminin içinde biz de sallanmaktayız. Bununla beraber kimimiz kazan ağzında ocaklara kömür atıyor, kimimiz güvertede elleri arkasında gezinip bakınıyor, kimimiz de kaptan köprüsünde önünde pusula, dümen tutuyor... Ne demek istediğimi tabii anlıyorsun. Hepimiz, etrafımızdaki her şeyle beraber, geminin sallantısına uyarak eğilip ırgalanıyoruz. Fakat, aynı zamanda ayrıca kendimize mahsus hareketler de yapıyoruz. Ve hissediyoruz ki, eğilip ırgalanma şeklindeki birinci nevi hareketler “bizim” değildir. Bunlar tabiat faktörlerinin eseridir. İkinciler ise, “bizim”dir. Bunların yapıcısı ve sahibi bizizdir.

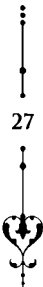
Gerçi iyi düşünersek, berikiler de birinci nevi hareketler gibi, “yaratıcı kudret”in var edici görünmez eliyle vukua gelmektedir. O sonsuz denizi çalkalayıp gemimizi sallayan kudretle, güvertede bizi gezdirip etrafa bakındıran; kâh güldürüp, kâh ağlatan, hülâsa bizi var edip hayat sahnesine gönderen kudret -adına ister Tanrı de, ister Dieu- hep aynı kudrettir. Şu farkla ki, bu ezeli ve namütenahi kudret, “bizim” dediğimiz hareketlerde doğrudan doğruya değil de bizim benliğimiz vasıtasıyla müessir olmakta; eserle müessir arasına, sanki üçüncü bir varlık olarak, “biz” girmektedir. O ebedî ve aynı olan kudret bizi hareketlerimizde ve yaptığımız işlerde serbest bırakmaktadır. O kudret nedir? Onu sorma:

Halletmediler bu lugazın sırrını kimse

Bin kafile geçti hükemâdan, fudalâdan

Bizim Olan ve Olmayan Hareketler

Demek istiyorum ki, iki çeşit hareketin merkeziyiz. Hareketlerimizden bazıları “bizim”dir. Bazıları da bizim değildir. Bu berikileri geçelim. Zira bizim olmayan hareketler

irademizi ilgilendirmez, sırf “bizim” olan hareketleri ele alalım. Ve iradeyi bu nevi hareketlerde arayalım. Fakat, evvela kendi kendimize şunu soralım: Prensibini bizim varlığımızda bulması itibarıyla, “bizim” dediğimiz hareketlerin acaba hepsi hakikaten bizim midir? Yani bizim şuurumuz ve düşüncemizle mi vukua gelmektedir? İyi düşünürsek, hayır. Çünkü bakınız, mesela doğduğumuz zaman küçücük bir mahluk idik. Seneleri arkada bıraktıkça büyüdük ve geliştik. Bu gelişme ve büyüme hareketi, gerçi bizim bünyevi varlığımızın bir eseri olmak itibarıyla bizimdir; fakat, bizim şuurumuzun eseri değildir. Hayvani hayatımızın biyolojik esasını vücuda getiren ve üreme prensibini hayat haznemizden alan refleks dediğimiz adeli hareketler de gerçi görünüşte bizimdir; fakat bizim şuurumuzun dışında cereyan etmektedir. Bilirsin ki, iç organlarımıza ait reflekslerin en şaheseri kalbimizdir. Çok işlek ve içerisi çok gürültülü olduğu muhakkak olan bu can evimizin gireninden, çıkandan haberimiz var mı?

Refleksler ve Otomatik Hareketler

Şu hâlde tekrar edelim ki, irade bahsinde yalnız bizim olmayan hareketleri değil, bizim olanlardan da bir kısmını çıkarmak; fizyolojik hayatımızın derinliklerinde bizden habersizce cereyan eden organik faaliyetleri geçmek icap eder. Hatta biraz daha ileriye giderek, hayvani hayatımızın üst kademesini teşkil eden ürememizin mebde ve merkezini kendi ruhi enerjimizde bulan “otomatik” hareketleri bile bir tarafa bırakmak lazım gelir. Dikkat olunsun ki, otomatik dediğimiz bu nevi hareketler, refleks kabilinden olan hareketlerden ayrılır. Berikiler nebatî hayatımıza bağlandığı hâlde, otomatikler hayvani hayatımızın eserleridir. Fakat bunlar da, biraz farklı olmakla beraber, refleksler gibi, şuurumuzun dışında cereyan etmektedir.

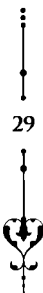
Faaliyet hayatımızın büyük bir kısmını kapladığı hâlde irademize yabancı kalan otomatik hareketlerimiz başlıca üç şekil arz eder ki, bunlar “insiyak”lar, “itiyat”lar, “telkinli hareketler” dir.

İnsiyaki Hareketler

Hayvanlar âleminde en mühim faaliyet zekâsını vücuda getiren insiyaklar yahut “İçgüdü-sevkitabiiler”, insan hayatının da büyükçe bir kısmını idare etmektedir. İnsiyakların neyin nesi olduğunu layıkı ile bilmiyoruz. İlim henüz bunların mahiyetine nüfuz etmemiştir. Yalnız şunu biliyoruz ki, insiyak dediğimiz hareketler, nev’e mahsus bir ihtiyacın veya temayülün ifadesi olarak, muayyen bir nev’in her ferdinde, zaman ve mekân içinde hiç değişmeksizin aynı şekilde zuhur eden ve doğuştan mevcut olan karanlık birer kuvvettir.

Kovan hayatı yaşayan arılara bakınız: Bu hayvancıklar, bundan binlerce sene evvel, dünyanın her yerinde, ne ise, nasıl yaşıyor ve çalışıyorlarsa bugün de öyledir; hep aynı tarzda petek yapar ve bal toplar. Kudret eli arıları ezelden ebede kadar ince birer sanatkâr doğup yaşamak üzere halk etmiştir. İşte bu bir insiyaktır.

İlk bakışta insiyak şeklinde zuhur eden hareketler, bir düşünce ve iradenin eseri gibi görünür. Mesela yuvasını yapan bir kuşa, yavrularına uçuş öğreten bir leyleğe, ağını kurup yuvasında yemini bekleyen bir örümceğe, yavrusunu kurtarmak için tehlikeye atılan bir anneye uzaktan bakılınca bu hareketlerde birer şuur izi müşahade edilir. Fakat, bu müşahade aldatıcıdır. Hakikatte bu hareketler sadece kuş, örümcek ve anne nev’ine mahsus insiyaklardır. Ve esasında birkaç refleksin birleşik bir hâlde ve ruhi bir tesir ile hareketi geçmesinden ibarettir.

İtiyatlar

Otomatik hareket ve faaliyetimizin büyük bir kısmı da itiyat yahut “alışkanlık”, şeklinde zuhur edenlerdir. Muvafakiyet yolunda mühim bir rol oynayan itiyatlar, dikkat edilirse, insiyaklardan esaslı bir surette ayrılır. Berikiler, yurakıda da işaret edildiği gibi, sırf nev'e mahsus ve nev'in bir farikası olduğu hâlde; itiyatlar, aksine olarak tamamıyla ferde mahsustur. Ve fertten ferde hatta aynı bir ferdin hayati tekâmülü içinde daima değişebilir. İnsiyaki hareketler, hayati birer ihtiyacın ifadesi olarak doğuştan neviden ferde veraset yolu ile intikal ettiği hâlde; itiyatlar sonradan ve ekseriya başkasından görüp öğrenme suretiyle iktisap edilir. Çok kere sun'i bir şekilde ortaya çıkan bir ihtiyaç veya temayülün ifadesi olarak başlar. Kâh sırf taklit ile, kâh düşünceli bir surette başlayan itiyatlar, zaman içinde tekrarlana tekrarlana yerleşir ve başlangıçtaki şuurunu kaybederek otomatikleşir. Mesela, büyüklerin sağa sola tükürüp süm-kürdüğünü gören küçükler evvela buna özenmeye başlar. Bir iki tekrardan sonra, bu tiksindirici hareket onlarda da bir itiyat hâlini alır. Etrafımızdakilerden görerek bir iki sigara içeriz. Biraz sonra arkadaşlık gayretiyle bir iki daha derken sigara içme itiyadına saplanır kalırız. İçki, kumar, yalancılık, havailik... gibi belalı alışkanlıklar da hep böyle başlar. Ve tiryakilik denen felaketle biter.

İnsiyaklar gibi, itiyatların da psikolojik mekanizması, birkaç refleksin birleşik bir hâlde ve herhangi bir düşünce ve ihtiyaç sevkiyle harekete geçmesi esasına dayanır. Yalnız, tekrar dikkati çekelim ki, itiyatlardaki ihtiyaç veya temayül çok kere hiç yoktan ve suni olarak ihdas edilir ki, bu nokta ile itiyatlar insiyaklardan tamamen ayrılır. Berikiler umumiyetle uzviyetin, hakiki ve ferdin bir ihtiyaç ve temayülünü ifade ettiği hâlde; itiyatlar birer görenek hâlinde taklit ile, bazen de düşünce mahsulu olarak başlar. Ve

gitgide birer ihtiyaç hâlini alır. Alışkın olmayan için sigara, içki, kumar asla ihtiyaç ifade etmez. Fakat bir defa alışınca bunlar, ekmeğe ve suya olan ihtiyaç kadar dayanılması güç birer ihtiyaç şekline girer. Hülasa, insiyakların başlangıcı doğuş, itiyatlarınsı ise tekrarlanan hareketler serisinin ilk hareketidir. Ve mühim olan da bu ilk harekettir. İnsan sigaraya ilk sigaradan, içkiye ilk kadehten başlar.

Bunun içindir ki insiyakları değiştirmek veya ıslah etmek, belki imkânsız değildir. Ama muhakkak ki çok güçtür. Normal bir anneden çocuk sevgisi ve şefkati silinemez. Kedi, fare tutmaktan vazgeçirilemez. Buna mukabil itiyatlarımızı değiştirmek, sağlam bir nefis terbiyesinin rehberliği ile bunları sevk ve idare etmek, hususıyla bidayette kötü alışkanlıklara başlayıp saplanmamak daima elimizdedir. Gerçi “Alışmış kudurmuştan beterdir.” ama, kötü alışkanlıklara saplanıp da kudurmuş bir hâl almaktan ise, iyiliğe götüren ve muvaffakiyete yarayan iyi itiyatlar elde etmemiz daima mümkündür... Mükün olduğı içindir ki, mektebin ve umumiyetle terbiyecilerin başta gelen vazifesi, mukadderatını ve müstakbel hayatının inkişaf mesuliyetini ellerinde tuttıkları gençlerde muvaffakiyet ve saadete ulaştırıcı iyi itiyatlar yaratmak ve onları kötü alışkanlıklardan korumaktır.

Telkinli Hareketler

Şuurlu benliğimizin dışında cereyan eden hareketlerden nihayet bir kısmı da telkin altında yaptığımız hareketlerdir. Dikkat edersek bunlar da insiyaklar ve itiyatlar gibi bizden sadır olmakla beraber, hakikaten “bizim” değildir.

Telkin diye, bize herhangi bir şey hakkında bir fikir vermek ve bu sayede inancımızı kazanarak bizi bir harekete sevk etmek için maruz bırakıldığımız söz veya fiil şeklindeki tesire denir. Bu tesir, iyilik yolunda olabilir gibi,

kötülük yolunda da olabilir. Ve maalesef bu yoldaki telkinler bilhassa gençler için daha tesirlidir. Kötü bir arkadaşın, sözleri veya hareketleri ile üzerimizde yaptığı tesiri, en iyi söz ve nasihat yapamaz.

Görülüyor ki, organizmamız birçok hareket ve faaliyetin çıkış merkezidir. Bu hareketlerden bir kısmı, büyüme ve gelişme gibi sırf nebatidir. Bir kısmı da organik ve otomatik şekilde hayvanidir. Bizden zuhur etmeleri itibarıyla bizim gibi görünen bu hareket ve faaliyetler, hakikatte bizim olmaktan uzaktır. Çünkü bizim irade ve şuurumuzun eseri değildir.

Şuurlu Hareketlerimiz ve İrade

Bu nebati ve hayvani hareketlerden başka, bir kısım faaliyetlerimiz daha var ki, işte bunlar gerçekten bizimdir ve bizim insanî varlığımızın ifadesi ve benliğimizin öz malıdır. Şuurlu dediğimiz bu faaliyetler, şuurumuzun nurdan huzmesi altında akıl ölçeği ile iyice ölçüp tarttıktan sonra, karar vererek yaptığımız hareketlerdir. “İrade” dediğimiz ruhi meleke ve manevi enerji de budur. Yani, içimizin karar verip yapma ve icra safhasına çıkarma kudretidir.

Fikri bir misal ile aydınlatalım: Okuyucum! Farz et ki, bir öğle üstü fakülteden yemeğe diye çıkmışsın. Yemekten sonra kütüphaneye girmek üzere, önünden geçtiğin ve yabancı olmadiğın bir kahvede birkaç arkadaşını tavla ba-sında görüyorsun. Sana hep birden kollarını açıp “Gel, gel!” diyerek işaret ediyorlar... İlk anda canın atıyor, adımların gerilemeye başlıyor... Kahvenin şamatalı havası, tavla pul-larının şakırtısı, gençliğin şakrak kahkahası seni sanki zin-cirleyip çekiyor... Bu davet, bu tasavvur ve bu telkinin hatta belki de sende mevcut olan kahve ve tavla alışkanlığının sü-rükleyici kuvvetine dayanamayarak kütüphaneye gitmek-ten hemen vazgeçmek üzere-sin. Derken, beyninde şimşek

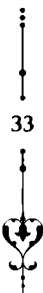

süratiyle bir muhakeme geçiyor. Ve ani, kesin bir kararla “Kütüphaneye gitmeliyim.” diyor ve yürüyorsun. İşte genç okuyucum, bu kararınla sen iyilik ve muvaffakiyet yolunda aklını ve iradeni kullandın. Telkin ve itiyadın otomatik sürükleyişine karşı iradenle direnip dayandın.

Ahlaki irade

Şu hâlde irade, tekrar edelim ki, aklımızın düşünüp karar verme ve yapılması aynı derecede mümkün olan muhtelif hareket tarzlarından birini beğenip tercih etme kudretidir. Yalnız, bu noktada biraz duralım. Günlük müşahedelerimiz gösteriyor ki, insan bu kudreti iyilik yolunda kullanıp iyi işe karar verebildiği gibi; kötülük yolunda da kullanabilir. Ve kötülüğü tercih edebilir. Bir muhtaca yardım elini uzatan bir hayır sahibi ile bir masumun canına kıyan bir caniyi göz önüne getirelim. Aşikâr ki bunların her ikisi de düşünüp karar veriyor. Ve fiilini düşünerek yapıyor. Şu fark ile ki, biri aklını ve bunun icra kudretini ifade eden iradesini iyilik yolunda kullandığı hâlde; diğeri kötülük yolunda kullanıyor. Biri içinin insani ve ahlaki temayülleri yolunca hareket ettiği hâlde; diğeri hayvani his ve ihtirasları gereğince hareket ediyor.

Şu hâlde, muvaffakiyet bahsinde iradeyi kör ve mutlak bir ruhi kuvvet olarak değil; ahlaki manada almak ve aklın iyilik yolunda düşünüp karar vermesi, fiil ve hareketlerin iyisini ve faydalısını kötüsüne ve zararlısına tercih etmesi şeklinde anlamak lazım gelir ki, iradenin bu şekildeki zuhuruna “ahlaki irade” denir. İşte bu manada iradeli olmak demek, fiil ve hareketlerin iyisini seçip icra etme şeklinde beliren ruhi kuvvete sahip olmak; hareketlerimizde kötü örneklerin, kötü telkin ve itiyatların esiri kalmayarak kendi fiillerimizin bizzat yaratıcısı, sevk ve idare edicisi olmak demektir. Olabilir miyiz? İradeli olmak elimizde

midir? Fiil ve hareketlerimizi bizzat tercih, sevk ve idare etmek ihtiyarımızda mıdır? Bu bir terbiye meselesi midir? Yoksa yaradılış neticesi mi? Yaratılış neticesi ise, terbiyenin, fikrî ve manevi çabanın ruh ve karakter üzerinde hiç mi bir tesiri yoktur? Bu sualler ile mevzumuzun can noktasına geliyoruz.

TERBİYENİN RUH VE KARAKTER ÜZERİNDEKİ TESİRİ

Mizaç ve Karakter

Okuyucum! Bilirsin ki, insanlar birbirinden bedenî teşekkülleri, organik ve fizyolojik yapıları, tenlerinin ve gözlerinin rengi ve çehrelerinin şekli itibarıyla ayrılır. Kalabalık bir yerde, mesela bir maç yerinde çehrelere dikkat edersen, birbirinin tam benzeri iki kişi göremezsin. Yeryüzünü şenlendiren milyonlarca insandan birbirinin tam eşi iki ferde rastlayamazsın. Hekimler bile organik hassaları ve reaksiyonları birbirinin aynı iki hasta bulamıyor. Yaratıcı kudret yüz binlerce yıldan beri gelip geçmiş ve gelecek olan insanlardan her birini bir başka tipte halk etmiş ve namütenahi modelde insanoğlu yaratmıştır. Şurasına dikkat edelim ki, her insan, kendisine mahsus olan, bedenî yapısı ve organik farikaları ile kendi başına bir âlem ve bir biyolojik tip teşkil eder. Her ferdin bu bedenî yapısı ve organik hususiyetleri onda muayyen bir fizyolojik oluş, yahut “comportement” vücuda getirir ki buna “mizaç” veya “natura” denilir.

Fakat insanlar birbirinden yalnız bedenî yapıları, çehreleri ve mizaçları itibarıyla değil; aynı zamanda ve bilhassa manevi yapıları, ruhi teşekkül ve reaksiyonları itibarıyla da ayrılır. Hem bu bakımdan olan ayrılış daha ince,

daha derin ve esaslıdır. Aynı görüş ve duyuşta, aynı bir hadise karşısında, aynı teessürü duyup reaksiyon gösteren iki kişi görülmez. Her insan, kendine mahsus manevi yapısı ve ruhi hususiyetleri ile bir başka âlem ve bir psikolojik benlik yahut “şahsiyet” teşkil eder. Ve ferdin bu manevi yapısı ile ruhi hususiyetleri onda muayyen bir duyuş ve hareket ediş tarzı yaratır ki buna da “karakter, huy, tıynet, seciye” denir.

Karakter Kelimesinin Manaları

Şu hâlde karakter yahut huy deyince bundan, ilk bir manada, bir ferdi diğer bütün fertlerden ayırt eden ruhi ve manevi farikalar ve hususiyetler anlaşılmak lazım gelir. Her ferdin ruhi hususiyetleri, tekrar edelim ki, onda muayyen bir zihniyet ve bir hayat görüşü yaratır. Hadiseler karşısında muayyen reaksiyonlar gösterme şeklinde zuhur eder. Hülasa herkesin ruhi hususiyetleri muayyen bir ruhi benlik ve manevi fizyonomi vücuda getirir ki, karakter kelimesi, umumi manada, bu benliği ve fizyonomiyi ifade eder.

Karakter ve huy kelimeleri, aynı manada, ırk ve millet gibi muayyen insan grupları hakkında da kullanılır. Ve grubun bütün fertlerine müşterek birtakım ruhi vasıflar ifade eder. Türk’ün karakteri dediğimiz zaman, bundan mesela, Türklerde müşahede edilen mertlik ve alicenaplık gibi müşterek manevi vasıflar anlaşılır. Nihayet karakter, teşekkül etmiş şahsiyet, terbiye görmüş irade, uyanık bir şuur, fikir ve hareketlerine sahiplik ve prensip adamlığı manasına gelir ki, bunu Türkçede seciye kelimesi ile ifade edebiliriz. Bu manada karakterli adam, prensip ve şahsiyet sahibi, düşünceli ve iradeli adam demektir. Karaktersiz adam da şahsiyetsiz, sözüne ve işine güvenilmez ve akıl ermez, müşevveş adam demektir. Başka bir deyişle, karakterli “seciyeli” insan, hayvani insiyak ve temayüllerin esaretinden kurtulup bu kuvvetleri hayat için birer hizmetkâr hâline koymuş olan

insandır. Karakteriz “seçiyemiz” insan da hayvani insiyak ve ihtirasların boyunduruğı altında kalmış olan insandır. Dikkat edelim ki bu manasıyla karakter yahut seçiye, terbiye ve ahlakın en yüksek gayesini ve ideal hedefini teşkil eder. Filhakika terbiye ve ahlakın gayesi, en kısa bir ifade ile, karakterli ve sağlam seçiyeli insan yaratmaktır. İlave edelim ki, biz burada karakter kelimesini kâh huy, kâh seçiye manasına alacak ve yerine göre buna işaret edeceğiz.

İnsanlar Muhtelif Mizaç ve Karakterdedir.

Demek ki, insanlar mizaçları yani organik hususiyetleri ve fizik çehreleri itibarıyla başka başka oldukları gibi, karakterleri yani, ruhi hususiyetleri ve manevi fizyonomileri, hülasa huyları itibarıyla da başka başkadır. İnsanların bazıları çabucak müteessir olur, heyecanlanır, hiddet ve tehev-vüre kapılır; bazıları iç âlemine çekilip kendi duygu ve düşünmeleri ile yaşar; hazzı ve elemi olanca şiddeti ile duyar.

Bazıları gayet canlı, hareketli, müteşebbis, cüretli ve cesaretlidir; sokulgan ve atılgandır. Deruni hayattan, tefekkür ve tahassüsten hoşlanmaz. Bilakis hayatını, hareket ve faaliyet şeklinde yaşamak ister. Bunlar daima şendir, iyimserdir, içleri tükenmez bir ümit ve emel ile doludur. Bu tipler realisttir ve pratiktir; çabuk karar verir ve kararlarını hemen icraya kalkışır. İnsanların bazıları gevşek ve hantal-dır; mütereddit, vehimli, çok hesabi ve çekingendir. Çok düşünür, enine boyuna çok hesap edip ölçer, fakat az hareket eder. Bunlar âdeta hareket ve teşebbüsten yılar; düşünmeden ve fikrî çalışmadan zevk alır, tefekkür âleminde yaşamayı realitelerle karşı karşıya gelmeye tercih eder. Bu tipler ekseriya gamlı ve kötümserdir. Sözü kısası, insanların bazıları ölçsüzce hassastır, romantiktir. Bazıları faal, realist ve alabildiğine faydalıdır, bazıları da apatik ve hantaldır.

Karakter değişir mi? Mesele şuradadır: Ferdin haiz olduğu muayyen ruhi hususiyetleri tamamen veya kısmen olsun değiştirmek, onu kötü huylarından vazgeçirip iyi huylarla bezetmek yahut hiç olmazsa huylarını tadil etmek ve bu sayede ruhi kuvvetlerini ayarlamak ve bu kuvvetler arasında bir muvazene vücuda getirmek; mesela, fazla hassas ve romantik bir şahsı faal ve realist yapmak mümkün müdür?

İki Telakki ve İki Cevap

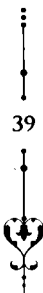
Yukarıdaki suale cevap olarak, fikir tarihinde, biri menfi ve kötümser, diğeri müspet ve iyimser iki telakkiye göre huylarımız fitridir. İnsan iyi ve kötü bütün huyları ile beraber doğar, bunların iyilerinden faydalanır, kötülerini de hayatı boyunca semer gibi sırtında taşır. Her insanın mizacı ve naturası bedenî yaratılışının ve uzvi hususiyetlerinin nasıl değişmez bir ifadesi ise; huyları da ruhi bünyesinin ve manevi yapısının öylece değişmez ve tadil kabul etmez bir ifadesidir.

Terbiyenin Ruh ve Karakter Üzerinde Hakiki Bir Rolü Yoktur Tezi

Binaenaleyh bir çekingeni atılğan, bir tembeli çalışkan, bir korkağı cesur, bir hasisi cömert yapamazsınız. Kendini idareden âciz, zayıf iradeli bir kimseyi azimli bir insan hâline getiremezsiniz. Bir katı yürekliyi merhametli yaparak âcizlere acındıramazsınız. Bir kibirliyi, bir kıskancı, bir dal-kavuğu, bir sefili, bir yalancı ve sahtekârı, bir egoisti bu kötü huylarından vazgeçiremezsiniz. Bu hususta din, ilim, terbiye ve ahlak hepsi âciz kalır. Nitekim fiiliyatta âciz kalmıştır. Asırlardan beri din, ilim, terbiye ve ahlak mevcut olduğu ve bunlar hep bir ağızdan iyilik telkin ettiği hâlde, bugün insanların birçoğu yine hain, katil, yalancı, egoist,

dalkavuk, şerefsiz olmaktan kurtulmuş değildir ve kurtulamaz. Çünkü, huy ve tabiat ayrı bir şeydir. Bir insanın huyu maddi varlığının bir hassasıdır. Maddeyi değiştirebiliriz. Fakat tabiat ve mahiyetini değiştiremeyiz. Bir demir parçasını teknik usullerle şekilden şekile sokar, mesela çelik hâline koyarsınız. Fakat demirin tabiatını değiştirip de onu altın yapamazsınız. Demir daima demirdir, altın da altındır. Yırtıcı bir hayvanı terbiye ederek bir dereceye kadar munis bir hâle koyabilirsiniz. Fakat kediyi fare yakalamaktan, köpeği kemik yalamaktan vazgeçiremezsiniz. Akrep sokar, kurt parçalar. Sokmak ve ısırarak bu hayvanların tıynet ve tabiatındadır.

İlim ve terbiye huyları değiştirmez, sadece örter. Kötü huylu bir insanı, ilmî ve tecrübi terbiye usulleriyle, dinî ve ahlaki telkinlerle iyiliğe doğru bir dereceye kadar temayül ettirebilir ve huyları üstüne bir astar çekip bunları gizleyebilirsiniz. Fakat değiştiremez ve kötü bir insanı kötülük bağından çekip çıkaramazsınız. Terbiye ile değiştirdiğinizi sandığınız huylar, zaman ve yeri gelince saklı kalan bütün çirkinlikleri ile sırtıp kendilerini meydana vururlar. Terbiye görmüş kötü huylar tıpkı tepesi kurumuş, fakat kökü cilt altında kalıp müzminleşmiş çibanlar gibidir. Patlayıp akmak için bir kaşıntı fırsatı bekler. Âlim gösterişli, insan kılıklı, müfrit nezaketli, üniformalı, fraklı nice insan görürsün ki yerinde ve zamanında hiç beklenmeyen kötülükler kusar. Çünkü kılık, kıyafet, üniforma, frak bedmalyeği sadece gözlerde setreden bir perdedir. Nezaketle ifrat ise, ekseriya mayadaki kabalığı örtmek için bir maskedir. Kötü mayalı bir insandaki terbiye ve nezaket sırf bir ciladır. Ve cam üzerindeki boya gibidir. Satıhta kalır. Mayaya ve öze asla işlemez. Ve hakiki manasıyla iyi insan, terbiye kumaşından dikilmiş süslü bir elbise ile değil, iç çehresi ve hamurunun mayası ile insandır. Hülasa terbiye sadece

huyların kötüsünü perdeler. Ve şahsın iç çehresini gizlemeye yarar. O bir çuldur, örttüğü huyun kötülüğünü saklayıp aldatır. Fakat, huyu asla değiştirmez. “Zerdüz palan vursan da eşek, yine eşektir.” Şeyh Sadî’nin dediği gibi “Kurt yavrusu insanlarla birlikte büyümüş olsa bile yine kurt olur.”

Halk aklıseliminin meselemiz üzerindeki hükmü ve en derin kanaati de budur. Bizdeki “Huy canın altındadır.”, “Can çıkmayınca huy çıkmaz.” atasözleri bu kanaatin en veciz birer ifadesidir. Halkımızın telakkisine göre de terbiye tıpkı yemeğe katılan baharat gibidir. İnsana içten olmayan bir tatlılık verir. Fakat, mayayı değiştirmez. Bu anlayışın son asırlardaki büyük mümessilleri, başta Hollandalı filozof Schopenhauer gelmek üzere Kant, Stuart Mill, Spencer’dır. Son zamanlarda Fransız fikir adamı Gustave Le Bon gibi bazı sosyologlar, aynı anlayıştan hareket ederek ırkların ve milletlerin de fertler gibi muayyen karakterleri olduğuna ve bunların ilim ve medeniyetle asla değişmediğine inanmaktadırlar.

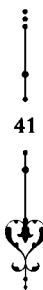
Müspet Telakki

Bu menfi ve kötümser görüşün tam zıddı olarak diğer müspet telakkiye gelince; buna göre, iyisi ve kötüsü ile birlikte, bütün huylarımız fitrî değil, mükteseptir. İnsan her türlü fikir, his ve huydan mücerret ve fakat her çeşit huy edinmeye müsait olarak doğar. Fikir ve duygularımız gibi, huylarımızı da hep çevremizden ve görüp öğrendiklerimizden alırız. İnsan muayyen bir muhit, iklim ve hayat şartları içinde doğar ve yaşar. Bu şartlar uyarınca aldığı terbiyeye göre de ruhi fizyonomisini iktisap eder. Fakat bu fizyonomi bir defaya mahsus olarak teşekkül etmiş ve zaman, mekân içinde hiç değişmeksizin kaya gibi duran bir şey değildir. Bilakis, değişmesi ve değiştirilmesi daima mümkündür. Çünkü insan normal olmak şartıyla, serbest bir iradeye sahip ve

bu kudretle kendini sevk ve idareye muktedirdir. Esasen, terbiye ve ahlak gibi disiplinlerin en eski devirlerden beri mevcut olması da bunların huylar üzerinde müessir olduğuna inanıldığıının ve kötü huyların iyi bir terbiye ile değiştirilmesinin kabil olduğunun bir delilidir. Eğer terbiye ve ahlakın huylar üzerinde hiçbir tesiri olmasaydı, binlerce seneden beri bütün insanıyet bu disiplinlere sarılıp inanmazdı. Terbiye ve ahlakın öteden beri mevcut olmasına rağmen, insanlardan bir kısmının hâlâ kötü huylu olması, bu disiplinlerin huylar üzerinde hakkıyla müessir olmadığını değil, müessir olacak şekil ve şartlar altında hakkıyla tatbik edilemediğini ve huyların ruhi mekanizmasının henüz layıkıyla bilinmediğini gösterir.

Gerçi gençlikte, hususıyla ilk çocukluk çağlarında, alınıp yerleşen huylar kökleşir ve ileride terbiye ve irade kuvvetine karşı bir mukavemet gösterir. Çünkü gençlik, bedenî olduğu kadar, ruhi teşekkül bakımından da hayatın en plastik devresidir. Ve gençlikte edinilen huylar, ileride ruhi bir tembellik ve ihmalcilik ile kaynaşarak, ekseriya mezara kadar yakamızı bırakmaz. Bunun içindir ki terbiye ve ahlakın tesir bakımından en feyizli çağı gençliktir. Fakat bütün güçlülere rağmen, huyların en köklüsü bile irade ve azmin ve iyi bir terbiyenin muştası altında ezilip erimeye mahkumdur. Kuvvetli müdafileri on sekizinci asırda bulan ve bu asrın rasyonalizmi ile pek iyi bağdaşan bu görüşün en meşhur temsilcisi de J. J. Rousseau'dur. Bu filozof *İçti-mai Mukavele* ve bilhassa *Emile* adlı eserinde şiddetle bu nazariyeyi müdafaa etmiştir.*

Görülüyor ki, terbiyenin ruh ve karakter üzerindeki rolü hakkında ileriye sürülen tezlerden birincisinin karanlık bir kötümserliğe saplanmasına mukabil, ikincisi de alabildiğine

iyimserdir. Ve şuurlu bir terbiyenin huylar üzerinde sonsuz bir rolü olduğuna âdeta körü körüne inanmaktadır.

Terbiye Bahsinde Cebriyecilik ve Cebriyeciler

İlave edelim ki bu mesele dinlerin felsefesinde de mühim bir yer tutmuş ve hususuyla, İslam dünyası mütefekkirlerini birbirine düşürmüştür. Abbasi halifeler devrinin ilk asrında bu mevzuu etrafında kopan hararetli münakaşalar neticesinde “cebriyeciler” diye bir “eyvallahçılar” zümresi ve “cebriye” diye de gayet fatalist bir mezhep türemiştir. “Ehlisünnet” irade serbestliğine ve ilmin, terbiye ve ahlakın ruh üzerindeki geniş feyizli tesirlerine inandığı hâlde, cebriyeciler miskin bir fatalizme saplanarak insanları ilahî irade ve kudretin elinde bir kukla görmüşlerdir.

Bunlara göre her ferdin hayatının nasıl başlayıp biteceği, herkesin hayatta neler görüp geçireceği, ilahî irade muktezasınca “Âlem-i Ervah”ta önceden tespit edilmiş ve “Levh-i Mahfuz”da yazılmıştır. Herkes dünyaya ezelde hakkedilmiş bir kaza ve kader levhasıyla ve bir “alın yazısı” ile gelir. Ve herkesin mukadderatı alının yazısına bağlıdır. Kimse bunun dışına çıkamaz ve hiçbir kuvvet bu yazıyı değiştiremez. Olacak ne ise olur; çıkacak göz çıkar. Akacak kan damarda durmaz. Kötü huylu bir insan, öyle doğar ve öyle ölür. Bu onun alın yazısıdır. Alın yazısının ve kader levhasının amansız hükmüne kimse karşı gelemez. Ne yapsan çaresizdir. Ve çare aramanın çalışıp çabalamanın neticesi de boşuna yorulmaktır.

Cebriyeciliğin müdafaası kabil değildir. İlmî bir “determinizm”e dayanmaktan ziyade, tembelliğin, miskinlik ve sefaletin bir müdafaasından ibaret olan bu telakki üzerinde burada uzun boylu durmaya lüzum görmem. Yanlışlığı aşikâr olan ve bugün hiçbir bakımdan müdafaası kabil olmayan bu telakkinin siddetli bir tenkidde değer tarafı bile

yoktur. Yalnız şu noktaya işaret edelim ki, bu görüş ve bu zalim felsefe İslamiyet'in hakiki felsefesi değildir. İslam dini "Ehlişünnet" in kabul eylediği gibi, irade serbestliğine dayanan, terbiye ve ahlakın insan huylarına ve işlerine müessir olduğunu ilan ve telkin eden yüksek bir dindir.

Şu son fatalist telakkiyi bir tarafa bırakınca iki evvelki tezden acaba hangisi doğrudur? Hemen cevabı verelim ki, olduğu gibi alındığı takdirde, bunlardan hiçbirisi doğru değildir. Bununla beraber her ikisinin de doğru tarafları vardır.

Huylarımızın Bazılarını Değiştirmek Elimizdedir, Bazılarını Değildir.

Bizce hakikat şudur ki, huylarımızın bazılarını kökünden değiştirmek elimizde değildir. Bu kabil huylarımız hakikaten canımızın altında ve biyolojik benliğimizin derinliklerindedir. Bu derinliklere ilmin, terbiye ve ahlakın kudret eli yetişemez. Huylarımızın bazılarını ise, güç olmakla beraber, kuvvetli bir terbiyenin yardımı ile tadil ve tashih etmek ve yerlerini iyi huylarla doldurmak mümkündür. Nihayet bazı huylarımız daha var ki bunları kökünden değiştirmek, hâlimizi ıslah edip ahlakımızı tezhip etmek hem mümkündür hem de zannedildiği kadar güç değildir.

Şu hâlde bütün mesele hangi huyları değiştirmenin imkânsız ve hangilerinin mümkün olduğunu, terbiye ve irade kuvvetinin hangi huylara karşı âciz, hangilerine müessir olduğunu tayindedir. Bunu tayin edebilmek için de huylarımızın menşelerini bulmak lazım gelir.

Şuna dikkat edelim ki, huylarımızın iyileri gibi kötüler de muhtelif unsur ve amillerin, zaman içinde ve muayyen bir ruhi bünyede, birbiriyle kaynaşmasından hasıl olan bir muhassaladır. Bilindiği üzere, herhangi bir muhassalayı değiştirmek için, onu vücuda getiren unsur ve

amiller üzerinde müessir olabilme imkânlarını araştırmak icap eder. Birer muhassaladan ibaret olan huylarımızın diyorum, hepsi aynı menşeden çıkan ve aynı unsur ve amillerin eseri olan şeyler değildir. Bilakis bunların muhtelif menşeleri ve türlü türlü âmilleri vardır. Bu âmiller nelerdir?

İrsiyet ve İrsî Huylar

Huylarımızı yapıp yoğuran amillerden biri ve başta geleni, hiç şüphe yok ki, irsiyettir. Bazı hastalıklar gibi, huyların bazısının menşei de aile ve irstir. Bazı huylarımız kâh bir nimet hazinesi ve kâh bir günah kutusu gibi atalarımızdan yuvarlanıp gelen birer mirastır. Birçok huylarımızın iyilerini uzak veya yakın atalarımıza ve ailemize borçlu olduğumuz gibi kötülerinin vebali de maalesef onların boynundadır.

Fakat irsiyet nedir? Nasıl bir mekanizma ile huylar atalardan evlada intikal edip gitmektedir. Bu nokta, ilmin henüz her köşesini aydınlatamadığı karanlık bir noktadır. Bu meselede muhakkak olarak bildiğimiz bir şey varsa, o da insanların gerek bedenî ve gerek ruhi bünyelerinde yakın veya uzak ataların, hısımların ve akrabaların genişçe bir ölçüde miras hissesi mevcut olduğudur.

İrsi Huyları Değiştiremeyiz.

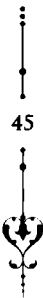
İşte huylarımızdan irsî olanlarını değiştirmek elimizde değildir. Bunlara ne ilim ne medeniyet ne de terbiye ve ahlak nüfuz edemez. Bunlar cidden canımızın altında, biyolojik varlığımızın hamurundadır. İrsi huylarımızın iyilerinden nimetlenip kötülerini de bütün ömrümüz boyunca sırtımızda bir kambur gibi taşımaya ve bunları kendimizle beraber mezara götürmeye maalesef mahkumuz.

Mizaca Bağlı Huylar

Dikkat edersek, huyların ikinci bir menşeinin ve mühim bir faktörünün de kendi mizacımız ve fizik naturamız olduğunu görürüz. Filhakika huyların hepsi irsî değildir. Bunların bir kısmı da mizaçtan, yani organik teşekkülümüzün hususiyetlerinden doğmaktadır. Nitekim eski tabip filozoflar bu nokta üzerinde ehemmiyetle durmuşlardır. Hatta eski felsefede umumiyetle huylar doğrudan doğruya mizaca bağlanmış ve uzvi teşekkülün birer nevi tezahürü kabul olunmuştur. Ve mizaç ile huy arasındaki bağıllığı izah için de eski felsefede bir nazariye bile kurulmuştur.

Yakın zamanlara kadar hâkim olan, hatta bugün bile kıymetini kısmen olsun muhafaza eden bu nazariyeye göre kâinat; su, ateş, hava ve topraktan ibaret dört eleman “anasır-ı erbaa”dan teşekkül etmiştir. Kâinatın içinde ve onun bir parçası olan insan ise, bu da dört eleman, “ahlat-ı erbaa”dan mürekkeptir. Bu elemanlar: kan, safra, lenf ve sinir dir. Muayyen bir insan bünyesinde bu dört elemandan birinin diğerlerine nispetle fazla oluşuna göre, mizaçlar da; demevî, safravî, sevdavî, asabi diye dörde ayrılır. Ve bu mizaçlardan her biri muayyen birtakım huylar doğurur. Mesela, kanlı mizaçlar ekseriya şen ve iyimserdir, canlı, faal ve müteşebbis olur. Çabuk kızar, çabuk yatışır. İyi yüreklidir, kin tutmaz, sıcak, cana yakın ve sevimlidir. Safravi mizaçlar ise, soğuk, sevimsiz, hain, mürai, fesatçı, fitneci; sevdaviler ise gevşek ve zayıf iradelidir. Asabilere gelince, bunlar da ekseriyetle titiz, kavgacı ve kötümser olurlar.

Bu nazariye bugün eskimiş olmakla beraber, dediğimiz gibi, tecrübi kıymetini tamamıyla kaybetmiş değildir. Buna, muasır felsefede fevkalade bir ehemmiyet alan, güdelerle iç ifrazların organik hayatımızda oynadıkları müesir rolleri de ilave edersek, huylarımızın bir kısmının doğrudan doğruya naturamıza ve mizaç dediğimiz organik

hususiyetlerimize bağlandığından şüphe edilemez. Yaş, iklim ve meslek gibi faktörlerin ve hususıyla verem gibi bazı hastalıkların mizacı değiştirmek suretiyle huylara müessir olduğunu herkes bilir.

Mizaca Bağlı Huyları İslah Etmek Mümkündür.

Mizaca bağlı ve mizaçtan doğan kötü huyları ıslah etmek, güç olmakla beraber, imkânsız değildir. Bu türlü huylara müessir olabilmek için, bunları doğuran amiller üzerinde müessir olmak ve hastalığı gidermek, bu sayede mizacı düzeltmek lazım gelir. Bu ise, terbiyeci ve ahlakçının işi olmaktan çok, hekimin işidir. Yalnız, müzmin veya geçici hastalıklardan neşet eden huylar müstesna olmak ve bunlar daima hekimin işi kalmak şartı ile, alelade bir surette mizaca ve uzvi hususiyetlere bağlı huylar üzerinde, bence çok tesirli bir vasıta vardır ki, bu da bedenî ve ruhi hijyendir. Ve bilhassa her şekli ile spordur.

Huy ve Spor

Spora ve jimnastiğe sadece çeviklik ve askerî hazırlık, yahut adale şişirme ve bedenî güzellik temin etme vasıtası diye bakmak yanlıştır. Spor, organik mekanizma vasıtasıyla ruh ve karakter üzerinde çok müessir bir rol oynayan mühim bir ruhi terbiye usulüdür. Ancak, şu noktaya dikkati çekmek isterim ki, sporun ruh ve karakter üzerindeki faydalı rolü, bunun evvela, canlı, hareketli ve hususıyla gönül çekici bir oyun hâlinde yapılmasında, saniyen de bilhassa ölçülü ve mutedil oynanmasındadır. Spor, gençler nazarında daima oyun şeklini ve oyun cazibesini muhafaza etmelidir. Notlu ve imtihanlı bir ders, bir vazife, bir meslek ve mecburi bir çalışma hâlini alan jimnastik ve sporun karakter terbiyesi bakımından olan faydası ise sıfırdır. Oyun şeklini

ve cazibesini muhafaza eden sporun da faydası muhakkak ki, ölçülü ve mutedil bir hareket olmasındadır. Ölçüyü ve itidal hududunu aşan bir spor hem fikrî mesai ve inkişafın düşmanıdır hem de bedenî ve ruhi sağlık için zararlıdır.

Huy ve Musiki

Mizaca bağlı huylar üzerinde, spordan başka, musiki ile lisan temrinleri ve inceliklerinin mühim tesirlerini de unutmayalım. Karakter terbiyesi bahsinde tarihte ün bırakmış olan eski Atinalılarca, gençlerin tahsil ve terbiyesi jimnastik, musiki, lisan temrinleri ve belagat müsabakaları olmak üzere başlıca üç gruba ayrılırdı. Genç bir Atinalı için iyi bir tahsil, terbiye görmüş olmak, iyi bir jimnastik ve musiki bilmek ve memleketinin atalar mirası olan dilini bütün incelikleri ile öğrenmiş olmak demektir.

Nitekim bugün yüksek medeniyetli Batı memleketlerinde de iş böyledir. Bu memleketler hususuyla millî dil, yani yaşayan ve bilfiil konuşulup yazılan dil bahsinde gayet hassas ve titizdir. Bir genç mektepte, her şeyden evvel memleketinin dilini mükemmel bir surette öğrenir. Bu bakımdan bizim mekteplerimizin geriliğini ve acıklı hâlini düşünürsek, millet ve memleketini seven bir insan için, üzülmemek elde değildir.

Ruhi İtiyatlar ve İrade Kuvveti

Nihayet, huylarımızın büyükçe bir kısmının kaynağı da “alışkanlık” dediğimiz ve yukarıda kısaca mekanizmasını gösterdiğimiz ruhi otomatizm ile sosyal çevre ve mesleki hayat şartlarıdır. Fiziki itiyatlar nasıl aynı bir hareketi tekrar etmekle teşekkül eder ve fizik hayatımızı kâh tanzim kâh esaret altına alırsa, ruhi itiyatlar da öylece teşekkül eder ve zaman ile bunlar birer huy hâlini alır. Fakat,

dikkat edelim ki alışkanlık yolu ile teşekkül eden kötü huyların esareti, boyunduruk altındaki öküzlerin esaretinden daha ağırdır. Yine dikkat edelim ki fizik veya ruhi bütün kötü itiyatların esaretine insan ilk adımla girer.

Evvelce de söylediğimiz gibi, sigara ve alkol alışkanlıkları ilk sigaradan ve ilk kadehten başlar. Nitekim huy hâlini alan ruhi itiyatlar da böyledir. Yalancılık ilk yalandan, dalkavukluk ilk etek öpmeden, iradesizlik ilk zaaftan başlar. Tekrarlandıkça bu hareketler otomatikleşir ve nihayet mukavemeti güç ruhi bir temayül ve hususiyet hâlini alır. Gerçi ilk günah, çok kere, günahların en büyüğü değildir; ama ilk adım olması itibarıyla en mühimdir.

Ruhi otomatizmden başka ailemizden, beraber düşüp kalktıklarımızdan, arkadaştan, köy ve kasaba gibi içtimai muhitimizden, mesleki hayatımızdan kâh bir ihtiyaç kâh sırf bir taklit yolu ile çıkıp yakamıza yapışan huylarımız, dikkat edersek, varlığımızın büyük bir safhasını kaplar. İşte, tahsil ve terbiyenin ve kuvvetli bir iradenin doğrudan doğruya müessir olduğu huylar bu sonunculardır. Yani alışkanlıklardan, göreneklerden, içtimai muhit ve mesleki hayat şartlarından neşet edip yavaş yavaş teşekkül etmiş olan huylardır. Gerçi itiyadi huylar hususuyla bunların zaman içinde eskimiş ve kaya hâline gelmiş olanları ile mücadele etmek ve bunları ıslaha çalışmak kolay bir iş değildir.

Bunun içindir ki, bidayette kötü bir itiyada saplanıp da sonradan bununla mücadeleye girişmekten ise, hiç başlamak hem daha hayırlı hem de daha kolaydır. Aşikâr ki, bir kötülüğü bidayette önlemek, vukuundan sonra eserini yok etmekten evladır.

Genç okuyucum! Alışkanlıklara doğru atacağın ilk adıma bilhassa çok dikkat et. İyice düşün ve iradene sahip ol; kötülük yolunun çamuruna basmamaya çalış. Ta ki sonra ayağını yıkamak zahmetine katlanmaya mecbur

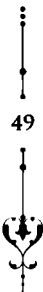
olmayasın. Kumar masasında, meyhane köşelerinde, kahve peykelerinde ömür geçiren nice bedbaht görürsün ki, bunlar hep ilk adımın kurbanıdırlar.

Bu bahiste ailenin ve bilhassa mektebin vazifesi ve mesuliyeti havsalaya sığmaz derecede büyüktür. Aile ile mektep el ele vererek, itiyatlar üzerinde hassasiyetle durmaya ve bir taraftan, çocuklara, henüz çok müsait bir çağda iken, iyi ve temiz itiyatlar ve huylar kazandırmaya, diğer taraftan da onları kötü itiyat ve huylara karşı korumaya mecburdur. Unutmamalıdır ki, terbiyenin bir rolü düşmüşü kurtarmak ise, diğer bir rolü de henüz düşmemişi korumaktır. Bu bakımdan da mekteplerimizin maalesef ne kadar geri ve zavallı bir durumda olduğunu söylemek bir vazifedir.

Hülasa ve Netice

Uzun süren bu bahsi hülasa edip bitirelim: Huylarımızın hepsi ne aynı cinstendir ne de aynı amillerin eseridir. Bir kısım huylarımız esasen fitri ve bünyevidir. Bu kabil huylarımız ya irsîdir veya uzvidir. Bu huyları ya daha dünyaya gelirken beraber getirmekteyiz, yahut da mizacımızın bir eseri ve neticesi olarak yüklenmekteyiz. Nihayet, bir kısım huylar da tamamıyla kazanılmıştır. Bunları, daha ana kucağından itibaren, ailemizden, mektep ve mahalle gibi sosyal çevreden ve meslek hayatımızın icaplarından almakta; birer ikişer öteden beriden toplayıp ruhi benliğimize mal etmekteyiz.

İrsî huyların kökten değiştirilebileceğine düşmanlarım inansın. Mizaçtan doğan huylar, güç olmakla beraber değiştirilebilir. İtiyatla elde edilen ve tamamıyla kazanılmış olan huyları ise, sıkı bir irade kontrolüne ve nefis mücadelesine tabi tutarak tashih edip değiştirmek daima elimizdedir. Benliğimizin kapısını ve penceresini açıp da şuursuzca, içeri aldığımız bu uğursuz misafirleri, aklımızın ışığı

ve irademizin rehberliği ile kapı dışarı edebiliriz. Karakter terbiyesinin gayesi de budur. Bu terbiye, benliğimize musallat olan kötü huyları koparıp atma mücadelesidir.

Şu noktaya ehemmiyetle dikkati çekelim ki, huylarımızın bazıları doğuştandır. Bunları bütün hayatımız boyunca yüklenip taşımaya mecburuz, derken, bu huylara karşı terbiye ve ahlakın ve bunları tashih için sarf edilecek gayretlerin hiçbir kıymeti ve tesiri yoktur, demek istemiyoruz. Karakter terbiyesi yolundaki gayret ve çalışmaların bu türlü huylara karşı bile büyük bir kıymet taşıdığından asla şüphe etmemelidir. Çünkü biz; huylarımızdan hangilerinin irsî, hangilerinin organik veya alışkanlık olduğunu önceden bilmiyoruz ve bilemeyiz. Bu hususta ilim ve fen âcizdir. İnsanları muayeneden geçirip de fitri huylarını doğuştan kazanılmış olanlarından ayırt etmeye imkân yoktur. Esasen bütün huylar, ruhi hayatımızın fikir, duygu, insiyak ve temayül gibi muhtelif elemanlarından oluşmuş, müphem ve karanlık birer sentezdir. Bu elemanlardan her birinin huylar üzerindeki rolünün psikolojik mekanizmasını bile henüz bilmiyoruz. Binaenaleyh bu bakımdan karakter terbiyesi ve nefis mücadelesi irsî, organik ve itiyadi bütün huylara karşı kıymet ve ehemmiyetini muhafaza eder.

Şu bakımdan da muhafaza eder ki, en değişmez huyların bile, terbiye ve nefis mücadelesi sayesinde, gerek kendi şahsımız ve gerek muhitimiz için zararlarını sınırlamak ve onları âdeta hapse mahkum olmuş birer asi kuvvet hâlinde zapt etmek mümkündür. Başlangıçta, ön sözde, adı geçen âlim papaz bana bir gün: “Eğer ben papaz olup nefis mücadelesine girişmeseydim, bir haydut olur çıkardım. Bende o hamur var.” demişti. Düşündükçe ve tecrübem arttıkça bu sözdeki manayı daha iyi anladım. Ve şuna kani oldum ki, terbiye ve nefis mücadelesi, değişmez kötü huyların, kötü istidat ve temayüllerin zinciridir. Hususıyla, dinî terbiyenin

ve Allah sevgisinin huy ve ahlak üzerindeki paha biçilmez tesirine, tecrübe ve gözlemlerim arttıkça daha kuvvetle inanıyorum. Allah duygusundan ve sevgisinden uzak bir terbiye yalnız fayda ve menfaat düşüncesine dayanır. Fakat din terbiyesi hasbi, karşılıksız ve ulvidir. Bu terbiye insanı yükseltir, iyiliği ve adaleti, hiçbir menfaat düşüncesine saptanmadan, sevdendir.

MUVAFFAKİYET VE VERİMLİ ÇALIŞMA

İrade Terbiyesinin Ahlaki İfadesi

Say ve Gayrettir.

Yukarıda muvaffakiyetin ilk şartı iradeli olmaktır, dedim. İyi düşünürsek, irade terbiyesi ve nefis mücadelesinin en ahlaki ve insanı ifadesi çalışmaktır. Tembellik ve parazitlik her türlü ahlaksızlığın anası; çalışkanlık da temiz bir muvaffakiyetin, yüksek ahlakın, ruh ve beden sağlığının temel şartı ve en feyizli kaynağıdır.

Bunu söylerken senin gözlerin önünde hayali beliren çirkin örnekleri görmüyor değilim. Ben de biliyorum ki, hayatta çalışmadan zengin olanlar, başkalarının bükük bellelerine basarak yükselenler, insanların gözyaşlarından macun yoğurup, can otu diye satarak mevki, servet ve şöhrete konanlar var. Hem bunlar zamanımızda maalesef az da değil. Fakat ben sana temiz yüzlü ve namuslu insanlara yaraşan muvaffakiyetten bahsediyorum ve böyle bir muvaffakiyetin, diyorum, bir tek yolu vardır: Çalışmak, varlığını ve mevkiini emeğinin hakkı ve ehliyetinin mükâfatı olarak kazanmaktır. Temiz yürekli bir insan için saadet, ancak böyle bir muvaffakiyettedir.

Yalnız dikkat et ki, çalışmanın değeri kemiyetinde değil, keyfiyetinde ve verimindedir. Muvaffakiyete götüren

çalışma, faydalı bir netice hasıl eden ve verimli olanıdır. Marifet her ne şekilde olursa olsun çalışmakta değil; çalışmayı verimlendirmekte, yani muayyen bir nispetteki emekle maddi, manevi veya ilmî bakımdan en büyük bir fayda ve netice elde etmektedir. Emin ol ki, gerek fert ve gerek cemiyet için ilerlemenin ve muvaffak olmanın şartı budur, yani metotlu ve verimli çalışmadır. Şu hâlde, bütün mesele verimli çalışmanın usulünü ve sırrını bilmektir.

Verimli Çalışmanın Şartları

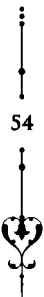
Bana sorarsan, bence verimli çalışabilmenin bedenî, hissî ve akli olmak üzere üç esaslı şartı vardır. Eğer etrafında bütün hayatınca çalışmış olup da kilimin dört ucunu bir araya getirememiş kimseler görürsen, temin ederim ki, onlarda bu şartlardan en az biri eksiktir. Bu şartlar nelerdir?

Çalışmanın bedenî şartı, sağlık ve sağlamlıktır. Hissî şart, çalışmayı sevmek, akli şartı da çalışmanın usulünü ve yolunu bilmektir. Sağlık ve sağlamlık şartı üzerinde sen kendin düşünedur. Diğer iki şart üzerinde beraber düşünelim.

Verimli Çalışmanın Hissî Şartı

Çalışmanın neticeli ve verimli olmasının şartlarından biri dedim; çalışmayı sevmek ve içten arzu etmektir. İş bir angarya gibi değil, tıpkı bir spor gibi severek yapmaktır. Çalışmayı sevebilmenin de birçok şartları vardır. Bunlardan biri ve bence, başta geleni, insanın işini ve mesleğini kendi ruhi ve bedenî kuvvetine, kabiliyet ve temayülüne göre seçmesidir.

Genç arkadaşım! Sana senden yakın kimse yoktur. Kendini kendin bil ve tanı, işini ve mesleğini kendine göre seç. Ta ki o iş üzerinde severek çalışabilesin. İnsanın sevmediği ve içinin almadığı bir iş ve meslekte, şu veya bu sebeple

çalışmaya mecbur olması kadar üzüntülü bir hayat tasavvur edemem. Böyle bir insan, işinin sahibi değil; esiri olarak çalışmaya ve yaşamaya mahkum demektir. Çalışmanın bu türlü ise, tıpkı esir çalışması gibi, hem fert ve hem cemiyet için hakiki fayda ve randımandan mahrumdur. Ne mutlu o insana ki, serbestçe seçtiği meslekte severek çalışır. Severek çalışan yorulup yıpranmaz. Ne ceza ve ne mükâfat kamçısı beklemez. Başkasının işini, mesleğini ve muvaffakiyetini kıskanıp içini yemez. Her gün işinde biraz daha ilerler. İlerledikçe de işine sevgisi artar ve daha çok severek çalışır. Bundan da hem kendisi, hem cemiyet ve hem de insanîyet için iyilik ve saadet doğar.

Biliyorum, bugün herkesin beğendiği işi ve mesleği tutması kolay değil. Çok azımız gönlümüzün çektiği işte çalışmak saadetine erebiliyoruz. Çünkü, cemiyetlerimizde henüz rasyonel bir iş ve çalışma teşkilatı mevcut değildir. İşler rasyonel bir esasa, kuvvet ve kabiliyetlere göre değil; tesadüfe ve çok kere hayat zaruretlerine göre dağılmaktadır. Bu sebepten bugün işini seçmek ve mesleğinde severek çalışmak pek az bahtiyarlara nasip olan nimetlerdendir. Çoklarımız ya aile, eş dost ve arkadaş tazyiki ve telkini ile yahut daha kötüsü, sırf tesadüflerin ve hayati ihtiyaçların sevkine tabi olarak meslek tutuyoruz. İleride ya bezgin bir ruh ile işimize devam ediyor, yahut da meslek değiştiriyoruz. Gerçi gençlikte tutulan meslek ömürlük değildir. İleride meslek değiştirmek, hayata yeni bir istikamet vermek suretiyle ilk hatayı düzeltmek mümkündür. Fakat geçen zaman geçmiş, gençliğin mesleki formasyon çağı elden çıkmıştır.

Fransa'da bir aralık gezgin opera kumpanyalarından birine mensup bir artist ile tanışmıştım. Bana kendisini hukuk doktoru diye takdim etti. Hayret ettim. İzah etti:

“Babam Toulouse'de noterdi. Beni kendi mesleğinde yetiştirmek istedi. Liseden sonra, baba emriyle hukuka girdim.

Lisans ve doktora yaptım. Reşit olup da baba otoritesinden kurtulunca, ilk çocukluğumdan beri yegâne sevdiğim meslek olan tiyatro hayatına atıldım. Emelim birinci sınıf bir artist olmaktı. Heyhat! Geç kaldım. Birinci değil, üçüncü sınıftan bile olamadım.” dedi ve acı acı içini çekti.

Okuyucum ben sana bin bir misalden birini verdim. Hayatta hekim görürsün ki kırkıktan sonra politikacılığa koyulur. Evini idareden âciz adam görürsün ki devleti düzeltmeye kalkışır. Hep bunlar mesleki “Refoulment”ların ve saklı kalmış ateşin, arzuların zavallı kurbanlarıdır.

Beğendiğimiz mesleği tutmamız şu bakımdan da kolay değildir. İnsan, gençliğinde kuvvet ve kabiliyetlerini hakkiyle ölçüp tartamıyor. Gençliğin gururu, tecrübesizliği ve zindeliği buna engel oluyor. Bu hususta mektep, gençlerin imdadına yetişebilir ve yetişmesi lazımdır. Mekteplerde malum olan psikolojik usullerle, çocukların zekâ ve kabiliyet yoklamaları yapıp tespit edilir. Ve bu sayede, mesela liseyi bitiren bir gence hayatta tutabileceği iş ve meslek hakkında yol gösterilir. Bazı memleketlerde muvaffakiyetle tatbik edilen bu usullerin bizde de tatbikini bekleyedururken okuyucum, sana tavsiyem şu olsun:

Meslek tutmak için, her şeyden evvel, fizik ve fikrî kuvvet ve kabiliyetlerini ölç. Göreneklere, arkadaş tazyik ve telkinlerine kapılmadan kendi temayülünü iyice yokla. Ve içinin sesine kulak ver. Hoşlanmadığın bir mesleğe girme ve şüphe etme ki iş ve mesleklerin hepsi iyidir. Elverir ki, sen tuttuğun mesleğin adamı ol. Fakat, mesleğinin adamı olman için onu sevmen ve severek çalışman lazımdır. Çünkü, tek-rar edeyim ki muvaffak olmanın sırrı, işinde severek çalışmaktır. İnsan kendi seçmediği ve gönlünün çekmediği bir iş ve mesleği, zaman ile sever görünürse de hakkiyle sevemez. Gönlü daima sevdiği meslekte kalır.

İlave edelim ki, bir zamandan beri üniversite fakülterine ve yüksek mekteplere talebe alıştırma resmî makamlarca tutulan sakat bir kontenjan usulü gençlerin beğendikleri mesleği tutmalarına ayrıca engel olmaktadır. Tasavvur ediniz ki, eczacı bir babanın eczanede büyüyen oğlu, hazırlandığı ve istikbal beklediği eczacı mektebine giremiyor da buna edebiyat fakültesinin yolunu gösteriyorlar. Yalnız, şahsi kabiliyetler namına değil, memleket hesabına da kör-lük bu kadar olur.

Hülasa, kuvvet ve kabiliyetlerine göre, meslek tutamamak yüzünden heder olan enerji ve istidatları, bezginlik ve bıkkınlık içinde tükenen ömürleri düşündükçe; iş ve meslek dağılımı bakımından henüz ne kadar geri ve iptidai bir durumda olduğumuzu daha iyi anlıyorum. Üniversite profesörlerinden birini tanırım ki, bana bir gün aynen “Kitaptan ve okumaktan nefret ediyorum.” demiştir. Yine üniversitenin hekim profesörlerinden biri bana bir gün, aynen, “Hekimlikten tiksiniyorum. Bir hasta görünce tüylerim diken diken oluyor.” demişti. Feci bir şey ve bedbaht bir hayat değil mi? Fakat bu zavallıların kabahati, sırf yanlış bir hayat yolu tutmuş olmalarıdır.

Okuyucum! Tekrar edeyim ki, insan için mevki, servet ve şöhret gaye değildir. Gaye olan saadettir. Saadetin şartı ise, insanın kendi içi ile uyumlu yaşamasıdır. Beni dinle! İçinle, işin ve mesleğin uyumlu olsun. Huzur ve saadet bundadır.

Verimli Çalışma ve Adalet

Çalışmayı sevebilmenin ilk şartı: İş ve mesleği iyi seçmektir, dedim. Fakat, bu kâfi değil; diğer bir şartın daha tahakkuku lazımdır. Bu da insanın emeği mahsulü ve neticeleri üzerindeki haklarının kendisine temin edileceğinden ve cemiyette ehil ve layık olduğu yeri alabileceğinden şüphe etmemesidir, ki buna hukukçular “tevziî adalet”

diyorlar. Bu adalet, insan için devlet hâlinde yaşamanın sebep ve hikmetlerinden başlıcasıdır. Bütün bir devlet nizamının temelini teşkil eden bu nokta üzerinde -bizi mevzumuzdan uzaklaştıracığı için- durmayacak ve hemen verimli çalışmanın ikinci esas şartına geçeceğim.

Hülasa ederek gidelim ve iyi anlayalım: Muvaffakiyet, metotlu ve verimli çalışmaya bağlıdır. Çalışmanın verimli olması için de evvela insan, işini ve mesleğini sevmeli ve severek çalışmalıdır. Bu sevgi olmadan, insanın işinde ve mesleğinde ilerlemesine ve muvaffak olmasına imkân yoktur. Tesadüfleri ve istisnaları bir tarafa bırakalım. Bence kaide budur. Halkımız bu hakikati ne güzel bir atasözü ile ifade eder. Ve “Aşk olmadan meşk olmaz.” der.

Çalışmanın Usulünü Bilmek Lazımdır.

Muvaffakiyet yolunda yalnız aşk kâfi değil, aynı zamanda meşk etmenin ilmini ve çalışmanın usulünü de bilmeli; metotlu ve sistemli bir surette çalışmalıdır. Şu hâlde verimli çalışmanın ve neticede muvaffak olmanın ikinci bir şartı da çalışmayı iyi bir metoda ve sisteme bağlamaktır. Dikkat edersek, çalışma sevgisi ekseriya metotlu çalışmadan doğar. Ve böyle çalışmayan bir türlü işini sevmez. Çünkü, metotsuz ve nizamsız çalışma verimsizdir. Verimsiz çalışma ise bezdiricidir.

Bununla beraber mekteplerimizde olsun, iş hayatımızda olsun, metotlu çalışma bizim en az ehemmiyet verdiğimiz şeylerdendir. Gerek hususi ve gerek resmî hayatımızda çoklarımız düşünmeden, zaman ve kuvvet sarfını hesaplama-
dan, işlerimizi rasyonel bir sıraya, tertibe ve düzene koymadan çalışıyor ve bu sebeple fizik ve fikrî çalışmamızı layık olduğu kadar verimlendiremiyoruz.

Bu yüzden sönen zekâları ve heder olan enerjileri düşündükçe, koca filozof Descartes gözümde bir kat daha büyüyor. Batı'da metotlu çalışma devrinin açan bu filozof, insanlar arasında gerilik ve ilerilik farklarının, zannedildiği gibi akıl ve izanca farklı olmalarından ziyade metotlu ve rasyonel çalışıp çalışmamalarından ileri geldiğini göstermiş ve Avrupa'da yepyeni bir medeniyet devri açmıştır. Aynı fikri milletlere tatbik edersek aynı neticeye varır ve milletler arasındaki gerilik ve ilerilik farklarının da metotlu çalışmadan ileri geldiğini görürüz.

Biz Türkler, Batı milletlerinin hiçbirinden daha az zeki ve çalışkan değiliz. Bilakis, gözlemlerime dayanarak söylüyorum ki, Türk ferdi dünyanın en zeki, ferasetli ve çalışkan insanlarından. Bununla beraber, Batı milletlerinden daha geriyiz. Çünkü zekâmızı metotlu ve rasyonel bir şekilde kullanmıyor, zaman ve kuvvet israf ediyoruz.

ÇALIŞMA HAYATININ VE UMUMİYETLE MUVAFFAK OLMANIN KANUNLARI

Çalışma Hayatının Umumi Kanunları

Okuyucum! Her işin ve mesleğin kendi bünyesine mahsus çalışma ve işleme usul ve kaideleri vardır. Ve bunu meslek sahipleri bilir. Bir de fizik ve fikrî her nevi iş ve çalışma hayatının ve umumiyetle muvaffak olmanın, düşünen aklın şaşmaz kanunları hâlinde, birtakım umumi ve rasyo-nel düsturları vardır ki, ben burada bunlardan benim bildiğim kadarını hülasa edeceğim:

- ✓ Çalışmak için müsait gün ve saat bekleme. Bil ki, her gün ve her saat çalışmanın en müsait zamanıdır.
- ✓ Çalışmak için müsait yer ve köşe arama. Bil ki, her yer ve her köşe çalışmanın en müsait yeridir.
- ✓ Bir günde ve bir zamanda yapman lazım gelen bir işi (bir dersi, bir vazifeyi) ertesi güne bırakma. Zira her günün derdi gibi işi de kendine yeter.
- ✓ Bir zamanda yalnız tek bir iş yap, yalnız bir ders, bir kitap, hatta bir fasıl üzerinde çalış. Ta ki, dikkatin ve kuvvetin yayılıp zayıflamasın. Bir zamanda birden fazla iş yapayım diyen, hiçbirini tam ve temiz yapamaz. Dünyaca tanınmış olan büyük İslam mütefek-kiri "İmam-ı Gazalî"ye 'İhya-i Ulum" adlı muazzam

eserini nasıl bir çalışma ile vücuda getirdiğini sormuşlar. “Bir zamanda yalnız bir fasıl, bir bahis, bir mesele üzerinde çalıştım.” demiş.

- ✓ *Başladığın bir işi (bir dersi, bir kitabı, bir vazifeyi) yapıp bitirmeden başka bir işe (derse, kitaba ve vazifeye) başlama. Yarıda kalan iş, başlanmamış demektir.*
- ✓ *Bir günün işini (dersini, vazifesini) bitirdikten sonra ertesi günü ne iş yapacağına karar ver. Yahut hiç olmazsa çalışmaya başlamadan evvel, hangi iş (ders, kitap) üzerinde çalışacağını düşünüp kararlaştır ve çalışmaya bu kararla otur.*
- ✓ *Bir işe başlamadan, bir dersi öğrenmeye, bir kitabı okumaya oturmadan evvel düşün ve çalışman için lazım olan şeyleri yanında ve elinin altında bulundur. Ta ki, ikide bir kalem, kâğıt aramaya kalkıp da dikkatin dağılmasın.*
- ✓ *Çalışmaya oturduğun zaman tıpkı ateş hattında düşmanı gözetleyen bir asker gibi uyanık ol ve dikkat kesil. Ve bütün ruhi ve bedenî kuvvetinle kendini işe ver.*
- ✓ *Bir işe başlamazdan evvel o işi (dersi, vazifeyi, kitabı) en kısa bir zamanda, en kolay ve en temiz bir surette nasıl yapmak, nasıl öğrenip etüt etmek mümkün olduğunu iyice düşünüp hesapla.*
- ✓ *Çalıştığın bir iş (bir ders, bir kitap, bir yazı) üzerinde herhangi bir güçlüğü yenmeden bir adım bile gerileme. Ve bil ki, yulgınlık, maskeli bir tembelliktir. Gene bil ki, çalışma sevgisi güçlükleri yenmekten doğar ve kuvvetlenir. Güçlüğü yenmekten hasıl olan manevi zevk, eşsiz bir zevktir. Emin ol ki, harpte zafer ve işte muvaffakiyet yılmayanındır. Sebat önünde güçlükler erir ve imkânsız görünen, mümkün olur.*
- ✓ *İşinde rastladığın bir güçlüğü evvela parçala. Her parçayı birer birer ve sıra ile yenmeğe çalış. Bunun*

için de, mesela bir dersi, bir kitabı en basit elemanlarına, kısım, fasıl ve bahislerine ayır. Sıra ile her bahsi iyice ve noksansızca anlayıp öğrenmeden öbür bahse geçme. Fasıllar ve bahisler üzerinde bir kör gibi yürü. Yani attığın adımı iyice basmadan öbürünü atma.

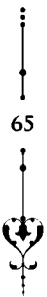
- ✓ Devamlı ve düzenli çalış. Ve her gün aynı saatlerde behemehâl çalışmaya otur. Çalışmayı uzun fasıla ile kesip terk etme. Hasta ve yorgun değilsen tatil aylarında bile yavaş ve az da olsa çalış. Ta ki çalışma alışkanlığın körlenmesin ve tekrar çalışmaya koyulmak için zahmet çekmeyesin.
- ✓ Bir iş üzerinde yorulursan dinlenmek için işini değiştir ve çalışma hızını yavaşlat. Fakat dinlenme bahanesi ile asla boş oturma. Boş oturanın içi, işlemeyen demir gibi pas tutar.
- ✓ Çok düşün. Ve bil ki, çalışmak mutlaka hareket etmek veya okumak, yazmak demek değildir. Düşünen bir insan, maden kuyularında kazma sallayan işçiden daha çok çalışıyordur.
- ✓ Verimli çalışmayı sakın iş üzerinde geçirdiğin zamanla ölçüp de, eh bugün şu kadar saat çalıştım, yetişir deme. Çalışmanın neticesine ve öğrendiğine bak.
- ✓ Fikrî çalışmalar için, aynı saatlerde devamlı ve tertipli bir surette, günde iki üç saat bile kâfidir. Büyük İslam filozofu İbni Sina, dünyaca meşhur olan Kitâbü's-Şifâ'sını, her gün sabah namazından sonra Bağdat'taki bir caminin büyük bir kandili altında oturarak, kuşluk vaktine kadar, yani takriben iki saat çalışmak suretiyle vücuda getirmiştir. Meşhur İngiliz filozofu Spencer, muazzam eserlerini günde iki saat çalışarak yazmıştır. Her sene bin, bin iki yüz sahifelik eser veren Fransız edibi Emile Zola'ya bu muvaffakiyetinin sırrını sormuşlar. Her gün yalnız üç saat çalışır ve yazarım demiş.

- ✓ *Sebat et, genç dostum, sebat et! Damlaya damlaya göl olur. Ve aynı noktaya düşen damlacıklar zamanla mermeri bile deler.*
- ✓ *Bir işe başladığın, bir dersi öğrenmeye, bir kitabı okumaya koyulduğun zaman telaş edip sabırsızlanma. Sakin ve metin ol. Yol al, fakat acele etme. Sindirerek çalış ve öğren.*
- ✓ *İşinde ve dersinde herhangi bir fikri ve noktayı küçümseyerek ihmal edip geçme. Küçük ihmalden bazen büyük zararlar doğduğunu unutma.*
- ✓ *Gece yatağına uzandığın zaman, o gün ne yaptığını ve yarın ne yapacağını kendine sormadan uyuma.*
- ✓ *Her gün iyi bir eserden yüksek sesle beş on sahife oku. Bu sayede konuşma ve söz söyleme istidadın gelişir.*
- ✓ *Rastladığın edebî, felsefî bazı güzel parçaları ezberle. Bu sayede hem kelime ve ifade hazinen zenginler, hem de hafızan kuvvetlenir.*
- ✓ *Çalıştığın bir dersin, bir kitabın fasıl ve bahislerini bitirdikçe, kitabı kapayıp okuduğunu ezberden hülâsa hâlinde not et. Bir dersi, bir kitabı en iyi anlayıp öğrenmenin yolu, onu bu suretle yazmaktır.*
- ✓ *Bir dersten öğrendiğin, bir kitaptan okuduğun fasıl ve bahisleri arkadaşlarınla ezberden müzakere ve münakaşa et. Bu suretle hem zekân işler ve öğrendiğin hazmolur hem hafızan kuvvetlenir hem de düzgün konuşma ve fikirlerini vuzuh ile ifade etme melekesi elde edersin.*
- ✓ *Dikkat et! Sözlerin ve yazıların kısa, açık ve manalı olsun.*
- ✓ *Fikrî çalışmanın herkesin mizacına göre değişen ve rimli ve aziz saatleri vardır. Bunlar bazı kimseler için sabahın erken saatleri, bazıları için de öğleye doğru, öğleden sonra, gece saatleridir. Kendini yokla ve senin*

aziz saatlerin hangileri ise, bunları hiçbir eğlenceye feda edip kaçıрма.

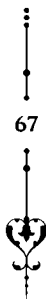
- ✓ Okuduğun bir kitapta rastladığın güzel bir parçayı veya orijinal bir fikri, yerini ve sahifesini işaret ederek not et. Bu suretle biriktirdiğin notları bir dosyaya veya bir fiş kutusuna sırası ile yerleştir. Bir yazı yazmak veya bir eser yapmak istediğin zaman, bu notlar senin için zengin bir malzeme hazinesi olur.
- ✓ Bir mevzu ve mesele hakkında bir yazı veya bir eser yazmaya karar verdiğin zaman, evvelâ bu mevzu ve mesele üzerinde evvelce yazılmış eserleri oku. Tâ ki yazılmış ve söylenmiş şeyleri tekrar edip ömrünü israf etmeyesin.
- ✓ Gök kubbe altında yepyeni hiçbir fikir yoktur. En yeni fikir, eski bir fikrin yeni bir elbise giymişidir.
- ✓ Her şeyden evvel, ana dilini iyi konuşmayı ve iyi yazmayı öğren. İnsan için en faydalı olanı kendi ana dilidir.
- ✓ Dil bilgisi bir gaye değil, bir vasıta. Asıl gaye olan fikir zenginliğidir.
- ✓ Kişinin kıymeti dilinin altında ve kaleminin ucunda gizlidir. Onu söz ve yazı açığa vurur.
- ✓ Bir işi yapıp yapmamakta kararsızlığa düştüğün vakit, iki şıktan her birinin fayda ve zararlarını iyice hesapla. Faydası çok, zararı az olan şıkkı tercih et.
- ✓ Bir işe öfkeli ve sinirli iken karar verme. Bekle, öfken geçsin. Zira öfke ile kalkan zararlar oturur.
- ✓ Çok konuşma. Yerinde ve özlü konuş. Kıymet ve tesir çok sözde değil, yerinde ve özlü sözdendir.
- ✓ Dilini tut ve bil ki, dil yarası bıçak yarısından daha vahimdir.
- ✓ Kimsenin yüzüne karşı söyleyemediğini arkasından söyleme ve bil ki arkadan konuşma korkaklığın en iğrenç şeklidir.

- ✓ *Kimsenin cahilliğini yüzüne vurma. Bil ki insanları en çok kızdıran ve gücendiren, cahilliklerinin yüzlerine vurulmasıdır.*
- ✓ *Yalan söyleme. Yalan söyleyen, yakalanmak korkusu içinde yaşayan hırsız gibidir.*
- ✓ *Bir kimseye söz vermeden evvel iyi düşün. Fakat verdiğin sözden dönme. Sözden dönmek yalancılığın en çirkinidir.*
- ✓ *Daima olduğun gibi görün, görüldüğün gibi ol. Oluğundan farklı görünmek isteyen, karşısındakilere kendisinin ahmaklığını göstermiş olur.*
- ✓ *Kimseye karşı kin tutma ve kimsenin muvaffakiyet ve saadetini kıskanma, fakat imren. Sen de öyle bir muvaffakiyet ve saadete erişmeye çalış. İmrenmek, yükselmenin şartıdır. Kin ve kıskançlık ise iç ferahlığın, sağlık ve saadetin iki azgın düşmanıdır.*
- ✓ *Dost kazanmak için cömert ol. Bil ki cimrinin dostu yoktur.*
- ✓ *Gençliğinde iyi arkadaş kazan. Yaşlılıkta kazanılan arkadaşlık sağlam olmaz. Zira paslı teneke lehim tutmaz.*
- ✓ *Gençlik güzelliğine, "şans" denilen kör kuvvet bile âşıktır. Gençliğini boş yere harcama, onu kıymetlendirmeyi bil.*
- ✓ *Herkesçe beğenilen asıl güzellik, ahlak güzelliğidir. Çünkü ahlakı güzel insan her yaşta güzeldir.*
- ✓ *Ahlakını güzelleştirmeye daima çalış. Ahlak güzelliği insan için en kıymetli bir servettir.*
- ✓ *En yakın arkadaşlarınla bile şakaların zarif olsun. Kaba şakadan hayvan bile hoşlanmaz.*
- ✓ *Dost ol, ta ki sana da dost olsunlar.*
- ✓ *Dostluğunu kötü günde göster. Ta ki kötü gün dostu bulasın.*

- ✓ *Dostlarına vefalı, düşmanlarına müsamahalı ol ve yere yıktığın düşmanını tekmeleme, alicenaphlık göster. Vefa ve alicenaphlık yüksek ahlakın iki parlak şia- rıdır.*
- ✓ *Büyüklere hürmet et. Ta ki büyüdüğün zaman sen de küçüklerden hürmet göresin.*
- ✓ *Kadınlara hürmet et. Düşün ki, kadınlık, insanlığın anasıdır .*
- ✓ *Ana baba ahı alma. Ana baba ahının zehrini içen kur- tulamaz.*
- ✓ *Yaşlıların tecrübesinden faydalanan ve tecrübe edilmiş yeniden tecrübeye kalkışma, tâ ki pişman olmayasın.*
- ✓ *Sonunda pişman olacağın bir işi başında düşün.*
- ✓ *Pişmanlık, ahmaklıktır.*
- ✓ *Küçüklere şefkat göster. Tâ ki büyüdükleri zaman on- lardan şefkat görmeye hakkın olsun.*
- ✓ *Boşuna iddia ve inat etme. Hakikati ara ve sev. Ha- kikat sevgisi, insan için, sevgilerin en yükseğidir.*
- ✓ *Kusurlarını kendin gör, tâ ki onları tamir ve ikmal edebilesin.*
- ✓ *Muvaffakiyetlerinle mağrur olma. Bil ki gurur, gele- cekteki muvaffakiyetlerinin en büyük düşmanıdır.*
- ✓ *Hayatta cesur ol. Fakat bil ki, cesaret, gözü kapalı tehlikeye atılmak değildir.*
- ✓ *Başkasının kanaat ve inancına hürmet et. Tâ ki baş- kası da seninkine hürmet etsin.*
- ✓ *Kendine yapılmasını istemediğin bir muameleyi baş- kasına yapma. Tâ ki başkası da sana karşı aynı şe- kilde hareket etmesin.*
- ✓ *Kendine iyilik yapılmasını istersen, başkalarına iyi- lik yap.*
- ✓ *İyiliğe karşı iyilik adalettir. İyiliğe karşı kötülük cina- yettir. Kötülüğe karşı iyilik, ihsan ve atıfettir ve in- sanlığın en yüksek derecesidir.*

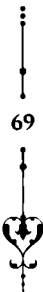
- ✓ *Düşenin elinden tut. Tâ ki sen de düştüğün zaman tutacak el bulasın.*
- ✓ *Sözlerin tathî, tavırların zarîf olsun. İnsanın kabası, ısırgan köpek gibidir, herkes tarafından taşlanır.*
- ✓ *Başkalarından gördüğün kötülük, seni iyilik yaptıktan alıkoymasın. İyilik ibadettir, kötülükle hesaplaşmaz.*
- ✓ *Kibirli olma. Kibirli insan sarımsak kokan ağız gibidir. Herkesi kendinden uzaklaştırır.*
- ✓ *Alçak gönüllü ol. Mütevazî insan, meyve ağacına benzer. Meyve dalının yere eğilmesi meyvesinin çokluğundandır.*
- ✓ *Herkesin imrendiği pırlanta gibi kıymet sahibi ol. Korkma, yerde kalmazsın.*
- ✓ *Kendinden üsttekilere değil, kendinden alttakilere bak, rahat edersin.*
- ✓ *İşinde ve sözünde doğruluktan ayrılma. Hak doğruların yardımcısıdır.*
- ✓ *Çalış, daima çalış, fakat hırsı bırak. Zira hırs, verimli çalışmanın, sağlık ve saadetin düşmanıdır.*
- ✓ *Çalış, fakat haris olma. Haris insan, ciğer bulaşmış eğeyi yalayan aç kedi gibidir: Dilinden akan kanı yalar da bilmez.*
- ✓ *Hayatın ve tutacağın yol hakkında tereddüde ve kararsızlığa düşüp de bir ışık aradığın zaman, fikrini ve reyini soracağın kimseyi iyi seç. Düşün ki, isabet-siz bir fikirden hareket ederek verdiğin karardan bütün ömür boyunca pişmanlık duyman mümkündür. Fakat isabetli bir fikirden aldığın ışık da bütün ömürünce yolunu aydınlatır. (*)*

* Burada sırası gelmişken, hiç unutmadığım bir hatıramı anlatacağım: Birinci Dünya Harbi'nde, dört buçuk sene, Kafkaslarda cepheden cepheye koştuktan ve bu felaketli harbin bütün sefalet ve ıstırabını çektikten sonra, nihayet İstanbul'da terhis edildim. Terhisimin ilk haftalarında müthiş bir avarelik ve kararsızlık içinde kaldım. Ne yapmalı

Genç arkadaşım! Yukarıda sıraladığım kaideleri okuyup unutasın diye değil; kulağına küpe yapasın ve ileride beni anasın diye yazdım. Senden beklediğim, beni hayırla anmandır.

ve hayatta nasıl bir yol tutmalıydım? Yarım kalan tahsilime devam mı etmeliydim; yoksa terhis edilen birçok arkadaşlarım gibi, tahsilden vazgeçip iş hayatına mı atılmalıydım? İçimi kemiren bu tereddüdü yenemiyor, bir türlü karar veremiyordum. Görüp konuştuğum kimseler beni hep tahsil hayatından soğutuyor ve bir iş tutmaya teşvik ediyordu. Bir aralık, Sirkeci kahvelerinden birinde genç bir tüccar hemşehrime rastladım. Mal almaya gelmiş. Bana ne yapacağımı ve ne iş tutacağımı sordu. Ben de kararsız olduğumu, fakat gönlümün tahsile dönmeye aktığını söyledim. “Şaşarım aklına, okuyup da kütüphane faresi olacağına, benim gibi iş yap da para kazan.” dedi. Bilahare hırsının kurbanı olup genç yaşında ölen bu tüccar hemşehrime sözleri, zaten sallanan içimi, bütün bütün alt üst etti. Âdeta şaşkına dönmüştüm.

Nihayet, ilmine ve kemaline derin bir hürmet beslediğim ve kendisinden feyz aldığım, Şevketî Efendi isminde eski müderrislerden (profesör) bir zat vardı. Bu zatı ziyaret edip fikrini öğrenmeye karar verdim ve kendisini Çarşıkapı'daki evinde ziyaret ettim. Hoşbeşten sonra, hoca bana ne yapacağımı sordu. Ben de kendisine kararsızlığımı anlattım. Bana şunları söyledi: “Tereddütü bırak ve tahsile devam et. İnsan, ihtiyarlığına kadar ömrünün her çağında iş hayatına atılabilir ve az çok muvaffak olur. Fakat okuyup öğrenmenin muayyen bir çağı vardır. Sen bugün bu çağdasın. Bu çağı geçirirsen ona bir daha dönemezsin ve istidadını heder etmiş olursun. Okuyup öğren de sonra istersen tüccar ol. Bunda bir zararın olmaz.” Bu hikmet dolu sözler üzerine kararımı verdim ve pişman olmadım. Gariptir ki, merhum Şevketî Efendi Hoca'nın bu güzel nasihatı, yalnız benim değil, benim gibi tereddüt karanlığı içinde bocalayan diğer birinin de yoluna ışık tutmuştur. Gerçekten, benden biraz sonra, terhis olunup İstanbul'a gelen Kemal Galip Balkır ile buluştuk. Çok aziz ve kıymetli bir insan olan bu arkadaşım da tıpkı benim gibi şaşırılmış kalmış, tahsil mi, iş hayatı mı tereddütleri içinde bunalmıştı. Kendisine, merhum hocanın nasihatını anlattım ve kendi kararımı söyledim. Gözlerinin önündeki belirsizlik perdesi kalktı, yolu aydınlandı ve tahsil hayatına döndü. Kendisi hâlen Türkiye'mizin varlığı ile iftihar edeceği yüksek bir hukuk adamıdır. Ve bu sıfatla Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi İdare Hukuku Profesörü ve Devlet Şurası Başkanının sözcüsüdür. Allah, Şevketî Efendi merhumu nur içinde yatarsın.

NOTLAR VE ATIFLAR

- a) Bu arkadaş Türk dostu ve Türkiye âşığı Marcel Grisard'dır. İstanbul'da Fransız Konsolosluk'u'nda ve Ankara'da Fransız Sefareti'nde memur olarak çalışmıştır. Türkçe ve Türkiye Tarihi üzerinde ihtisas yapmış ve Türkçeden Fransızcaya güzel bir cep lügati yazmıştır. Paris. Garnier Freres, 1930.
- b) LE EDUCATION DE LA VOLONTE, Paris. Lib. Felix Alcan. Bu eserin bizim elimizdeki 1922 tarihli nüshası. (18. bindir.)
- c) LE TRAVAIL INTELLECTUEL ET LA VOLONTE par Jules Payot, Paris. Lib. Felix Alcan. 1925. (12. bin)
- d) L'ART D'APPRENDRE, par Marçel Provest (De L'Academie Française) Paris. Ernest Flammarion, Editeur. (10. bin)
- e) LE TRAVAIL INTELLECTUEL, par Albert Cim. Paris. Lib. Felix Alcan. 1924
- f) ORGANISATION DU TRAVAIL INTELLECTUEL par Dr. P. Chavigny. Paris. lib. Delagrave, 1920. (5. basım)
- g) LA CONQUETE DU BONHEUR, par Jules Payot. Paris. lib. Felix Alcan. 1921 (6. basım)
- h) PHILOSOPHIE DU BONHEUR, par Paul Janet, Claman - Ley, editeur.
- i) LA SCIENCE DU BONHEUR, par Jean Finot. Paris. Arthem Fayard. (27. basım)
- j) LE SUCCES PAR LA VOLONTE, par O. S. Marden. Traduction Française. Geneve. J. H. Jeheber. Editeur. 1923
- k) LE CARACTERE, par A. Burloud, Presse Universitaire de France.
- l) L'ECOLE ET LE CARACTERE, par F. V. Foerster, Delachaux - Nistle. Paris. (7. basım)
- m) TASVİR'den iktibas yolu ile bu konferansı "YENİDEN DOĞUŞ" mecmuası da tekrar neşretmiştir. Eylül - İlk teşrin ve ikinci teşrin Kanun nüshası, sayı 31 - 32 ve 33 - 34.
- n) Kant: Büyük Alman filozofu. (1724 - 1804), John Stuart Mili: İngiliz filozofu. (1806 - 1873), Herbert Spencer: İngiliz filozofu ve tekâmül felsefesi banisi. (1820 -1903)
- o) Jean Jacques Rousseau: Fransız filozofu ve riyaziyecisi. (1596 - 1650)

SÖZLÜK

-A-

Âciz: Güçsüz, kudretsiz; yeteneksiz, beceriksiz; zayıf.

Adelî: Refleks.

Ahlat-ı erbaa: Eski tıp anlayışına göre insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiğine, insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğuna inanılan dört unsur. Bunlar: kan, balgam, sevda ve safradır.

Akliselim: Sağduyu sahibi olan; doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırma yeteneği bulunan.

Akli: Akılla ilgili, akla dayanan.

Alelaide: Her zaman görülen, olağan, sıradan.

Âlem-i Ervah: Ruhlar âlemi.

Alicenaplık: Yüksek ruhluluk, cömertlik, iyilik severlik.

Âlim: Bilgin, ilim sahibi kimse.

Amel etmek: Gerektiği gibi hareket etmek.

Amil: Sebep, etken.

Anasır-ı erbaa: Eskiden maddî âlemin esasını oluşturduğuna inanılan dört temel unsur: su, hava, ateş ve toprak.

Angarya: Bir kimseye ücret vermeden, zorla yaptırılan iş.

Asabi: Sinirli, öfkeli; sinirle alakalı, sinirsel.

Asi: Baş kaldıran, isyan eden.

Askerî: Askerlikle ilgili.

Aşikâr: Açık, apaçık, belli.

Atıfet: Herhangi bir karşılık beklemeden yapılan iyilik, bağış.

Avare: İşsiz güçsüz, başıboş.

Aziz: Kıymetli, değerli, mukaddes; saygı duyulan.

-B-

Bahis: Konu.

Bahtiyar: Mutlu, mesut.

Bedbaht: Mutsuz, bahtsız.

Bedenî: Bedenle ilgili, bedene ait.

Bedmayelik: Mayası, sütü bozuk olma; karaktersizlik.

Behemehâl: Ne olursa olsun, mutlaka.

Belagat: Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme.

Bidayet: Başlangıç, başlama.

Bilahare: Sonra, daha sonra.

Bilakis: Tam tersine, aksine.

Bilfiil: Gerçekten, fiili olarak.

Bilhassa: Özellikle.

Binaenaleyh: Bundan dolayı, bunun üzerine.

Bünyevi: Bünye ile ilgili.

-C/Ç-

Cebriyeci: İnsanın kendine mahsus irade ve gücünün bulunmadığını, fiillerin ilahî irade ve kudretin zorlayıcı tesiriyle meydana geldiğini savunan itikadi mezhebe bağlı olan.

Cereyan etmek: Geçmek, olmak, yapılmak.

Cemiyet: Toplum; dernek.

Cihanşümül: Dünya çapında, evrensel.

Comportement: Davranış, hâl.

Cüret: Cesaret, yüreklilik.

Çetrefilli: Karışık ve anlaşılması güç olan.

-D-

Dalkavuk: Kendine çıkar sağlayacağını düşündüğü kimselere yaltaklanıp aşırı saygı gösteren, yağcılık yapan.

Dalkavuk: Dalkavuk olma durumu.

Demevi: Kan ile ilgili; vücudu, kanın fazla olma durumunun özelliklerini taşıyan.

Deruni: İç dünyaya ait, içten, kalbi, ruhi.

Determinizm: Her olayın mutlaka bir sebebe bağlı olarak gerçekleştiğini, aynı sebeplerin her zaman aynı sonuçları vereceğini ileri süren görüş; belirlenimcilik.

Dieu: Fransızcada Allah anlamına gelen sözcük.

Düstur: Genel kural.

-E-

Egoist: Bencil.

Eğ: Bıçak, çakı gibi aletlerin ağızlarını keskinleştirmek için kullanılan ince dişli, sert çelikten araç.

Ehemmiyet: Önem.

Ehil: Bir işte becerikli, yeterli kimse.

Ehlisünnet: Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Muhammed'in sünnetine tâbi olanlar.

Ehliyet: Ustalık, beceriklilik, kabiliyet ve yeterlik

Ekseriya: Genellikle.

Etüt etmek: İncelemek, araştırmak.

-F-

Farika: Bir şeyi benzerlerinden ayırt etmeye yarayan özellik, ayırıcı vasıf.

Fasıl: Bölüm, kısım.

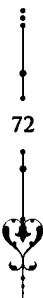
Fasıla: Aralık, ara, kesinti.

Fatalist: Kaderci, yazgıcı; kaderciliğe inanan kimse.

Felsefi: Felsefe ile ilgili, felsefeye ait.

Feraset: Hemen anlama, çabuk kavrama.

Fevkalade: Çok fazla; olağanüstü.

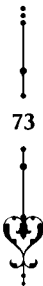
- Feyiz:** Verimlilik, bolluk, bereket.
Fitri: Yaratılıştan olan, doğuştan gelen.
Fiil: İş, davranış.
Fiiliyat: Gerçekleştirilen işler, yapılan davranışlar.
Fikri: Düşünce ile ilgili.
Filhakika: Gerçekten, hakikaten, doğrusu.
Fizyolojik: Fizyoloji ile ilgili, vücutla alakalı; canlı organizmanın normal işlevlerine ait olan.
Fizyonomi: Yüz hatlarının genel durumundan çıkan anlam.
Formasyon: Bir kimsenin fikren yetişmesini sağlayan eğitim ve öğretim, bu yolla elde edilen bilgi ve kültür seviyesi, yetişme.
Fraklı: Bir çeşit tören elbisesi olan frakı giymiş olan.
Fudela: Ahlak ve ilim bakımından üstün olanlar, faziletli kimseler.

-G-

- Garb:** Batı.
Gaye: Amaç.
Gudde: Salgı bezi.

-H-

- Haiz:** Bir şeyi elinde bulunduran, taşıyan, sahip olan.
Haiz olmak: Herhangi bir niteliği taşımak, uygun olmak.
Hacet: İhtiyaç, gereklilik, lüzum.
Hakikat: Gerçek, doğru.
Halk etmek: Yaratmak.
Hamail: Muska, tılsım.
Haris: Aç gözlü, hırslı.
Hasbi: Gönüllü ve karşılık beklemeden yapılan.
Hasıl: Ortaya çıkan, görünen.
Hasis: Cimri.
Hassa: Özellik.
Havailik: Ciddi şeyleri umursamayan, uçarı.
Havsala: İnsan zihninin bir şeyi anlama, kavrama yetisi.
Haz: Hoşa giden duygulanma, zevk, hoşlanma.
Hazne: Bir şeyin toplandığı yer; hazine.
Heder: Boşa gitme, ziyan olma.
Hekim: Doktor.
Heva: İstek, arzu.
Hısım: Evlilik yoluyla birbirine bağlı olan kimseler; akraba.
Hidayet: Doğru yol, hak yolu, Müslümanlık.
Hiddet: Öfke, kızgınlık.
Hikmet: Bilgelik; gizli sebep; öğüt verici söz.
Hissî: Duygusal.
Hudud: Sınır.
Hususiyyet: Özellik.
Huzme: Işın demeti.

Hükemâ: Hakimler, filozoflar, bilim adamları.

Hülasa: Özet; sözün kıyası.

-I-

Irgalanmak: Yerinden oynamak, sarsılmak, sallanmak.

İslah: Düzeltme, iyileştirme.

-İ-

İbtıla: Düşkünlük, tiryakilik.

İcap: Gerek, gereklilik, lüzum.

İcra: Yapma, yürütme, uygulama.

İçtima: Bir araya gelme, toplanma; toplantı.

İçtimai: Toplulukla ilgili, toplumsal.

İfrat: Herhangi bir konuda ölçüyü aşma, aşırı davranma.

İfraz: Salgı.

İftihar: Haklı olarak övünme, övünç.

İhdas: Kurma; ortaya çıkarma, meydana getirme.

İhsan: İyilik etme, iyi davranma.

İhtiras: Çok şiddetli arzu, aşırı hırs derecesindeki istek.

İhtisas: Uzmanlık, uzmanlaşma.

İhtiva etmek: İçermek, kapsamak.

İhtiyar: Yaşlı; kendi isteğiyle hareket etme, iradesini kullanma.

İhya-ı Ulum: İmam-ı Gazali'nin (ö. 1111) başta tasavvuf ve ahlak olmak üzere fıkıh, kelam gibi ilimlere bilhassa amaçları bakımından yeni yaklaşımlar getiren, tam adı *İhyâü Ulûmi'd-dîn* olan dört ciltlik önemli eseri.

İkmal: Bitirme, tamamlama, eksiklikleri giderme.

İktisap: Kazanma, edinme.

İmtihan: Sınav.

İmtiyaz: Ayrıcalık.

İnkişaf: Meydana çıkma; gelişme.

İnsiyak: İç güdü.

İnsiyaki: İç güdüselsel.

İntikal: Geçme, sirayet etme, bulaşma.

İptidai: Gelişmemiş, ilkel.

İrade: Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü; istek, dilek.

İrsi: Kalıtımla, soya çekimle ilgili, kalıtsal.

İrsiyet: Soya çekim.

İrşat: Doğru yolu gösterme, uyarma.

İstidat: Yetenek, kabiliyet.

İstikamet: Yön, cihet.

İstikbal: Gelecek.

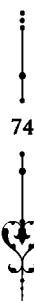
İstisna: Kural dışı tutma; ayrı tutma.

İtidal: Aşırıya kaçmama, ölçülü olma; soğukkanlı davranma.

İtiyadi: Alışkanlığa bağlı.

İtiyat: Alışkanlık.

İzan: Anlayış, kavrayış.

-K-

Kabil: Bu tür, bu çeşit; olabilir mümkün.

Kabiliyet: Yetenek.

Kâfi: Yeterli, yetecek ölçüde.

Kafile: Birlikte yolculuk

edenlerin meydana getirdiği topluluk, konvoy.

Kaide: Kural.

Kanaat: Elindekiden hoşnut olup fazlasını istememe, iktisatlı davranma; görüş, fikir, kanı.

Kani olmak: İnanmak, herhangi bir konuda bir fikre ulaşmak.

Kemal: Bilgi ve erdem bakımından olgunluk; eksizliklik.

Kemiyet: Nicelik, miktar.

Kenar: Merkezden uzak olan, kuytu, ıssız yer.

Keyfiyet: Nitelik, durum.

Kıymet: Değer.

Kitabü's-şifâ : İslam felsefesinin en önemli filozoflarından ve Orta Çağ tıbbının önde gelen temsilcilerinden olan İbni Sinâ'nın (ö. 1037) mantık ve nazari felsefe disiplinlerine dair ünlü eseri.

Kombinezoncu: Tertipleyici, düzenleyici.

Kudret: Kuvvet, güç, iktidar; yetenek.

Kumpanya: Tiyatro topluluğu.

Kuşluk vakti: Günün sabahla öğle arasındaki saatleri.

Kuvveden fiile çıkarmak: Düşünülen, tasarlanan şeyi gerçekleştirmek

-L-

Lehim: Erime noktaları düşük metalleri tutturmak için kalay ve kurşun gibi alaşımlarla yapılan birleştirme işlemi.

Levh-i Mahfuz: Korunmuş levha. İslam inancına göre, bütün nesne ve olaylara ilişkin ilahî ilim ve takdirin kayıtlı bulunduğu inanılan kitap. "Levh-i Mahfûz" terkibi, *Kur'an-ı Kerim*'de Burûc suresi 22. ayet-i kerimede geçmektedir.

Liyakat: Layık olma, uygunluk, yeterlilik.

Lugaz: Bilmece; özellikleri sayılarak herhangi bir nesnenin veya varlığın isminin bulunmasının istendiği bilmece.

-M-

Mağrur: Kendini beğenmek, gururlanmak.

Mahiyet: Nitelik, vasıf.

Mahluk: Allah tarafından yaratılmış şey.

Mahrum: Yoksun; istediğini elde edemeyen.

Mahsul: Ürün, verim.

Mahsus: Özgü.

Malum: Herkes tarafından bilinen; belli.

Marifet: Ustalık, hüner, uzmanlık.

Mebde: Başlangıç.

Meleke: Bir işi veya davranışı tekrar ede ede kazanılan alışkanlık, tecrübe, yatkınlık.

Menfaat: Fayda, çıkar, kâr.

Menfi: Olumsuz.

Menşce: Bir şeyin ortaya çıktığı yer, kaynak, asıl.

Merhum: Ölmüş Müslüman erkek, rahmetli.

Mesai: Çalışma, emek.

Mesuliyet: Sorumluluk.

Meşk: Yazı veya müzikte alışmak ve öğrenmek için yapılan çalışma, alıştırma.

Meşru: Kanun ve geleneklere uygun olan.

Metin olmak: Dayanıklı ve sağlam olmak, metanetini kaybetmemek.

Mevzu: Konu.

Mezhep: İnanç ve felsefede gidilen, tutulan yol;

Mihver: Bir konunun en önemli noktası, özü, esası.

Misal: Örnek.

Miskin: Aşırı derecede tembel, uyuşuk.

Mizaç: Huy, tabiat, karakter.

Muamele: Davranış, tutum.

Muamma: Bilmece.

Muasır: Çağdaş.

Muayene: Gözden geçirme, kontrol etme.

Muayyen: Belirli, belirlenmiş.

Muazzam: Büyük bir değer taşıyan, çok önemli.

Muhafaza: Koruma.

Muhakeme: Bir konuyu dikkatle inceleme, iyice düşünme.

Muhakkak: Kesinlikle, kesin olarak.

Muhassala: Elde edilen sonuç, bileşke.

Muhit: Çevre.

Muhtar: Dilediği gibi hareket edebilen, istediğini yapabilen.

Muhtelif: Çeşit çeşit, farklı.

Mukabil: Karşılık.

Mukadderat: Yazgı, alın yazısı, kader.

Mukavele: Sözleşme.

Mukavemet: Karşı koyma, direnç.

Muktedir: Güçlü, kudretli.

Mukteza: Gerekli, gereken.

Munis: Cana yakın, uysal.

Musallat: Bir kimse veya şeyin üzerine biktıracak kadar düşen.

Muşta: Yumruk; yumruğun daha etkili olması için ele geçirilen demir alet.

Mutat: Alışılmış, âdet hâline gelmiş.

Mutedil: Düşünce ve davranışlarında aşırılık bulunmayan; ölçülü, ılımlı olan.

Muvaffak: Başarılı.

Muvaffakiyet: Başarı.

Muvazene: Denge.

Mücerret: Soyut; yalın, çıplak.

Müdafaa: Savunma.

Müdafi: Savunucu.

Müderris: Profesör.

- Müessir:** Etkili, dokunaklı.
Müfrit: Aşırı.
Mühim: Önemli.
Mükellef: Sorumlu; gösterişli, şatafatlı.
Müktesep: Kazanılmış.
Mülahaza: Düşünce.
Mümessil: Temsilci.
Münakaşa: Tartışma.
Müphem: Belirsiz, açık ve belirgin olmayan.
Mürai: İkiyüzlü.
Mürekkeb: Birleşmiş, birleşik.
Müsabaka: Yarışma.
Müsait: Uygun.
Müsamaha: Hoşgörü.
Müspet: Olumlu.
Müstakbel: Gelecek.
Müstelzim: Gerekli olan, gerektiren.
Müstesna: Başkalarından farklı olan, kural dışı.
Müşahede: Görme, gözlem.
Müşevveş: Belirsiz, karışık.
Müşterek: Birlikte, ortaklaşa.
Müteessir: Etkilenmiş, üzülmüş.
Mütefekkir: Düşünür, filozof.
Mütehassis: Uzman.
Mütereddüt: Tereddüt eden, çekingen, kararsız.
Müteşebbis: Girişimci.
Mütevazı: Alçak gönüllü.
Müzakere etmek: Bir konu üzerinde fikir alışverişinde bulunmak.
Müzmin: Devam edip giden, kronik.

-N-

- Namütenahi:** Sonsuz, ucu bucağı olmayan.
Natura: İnsanın yaratılıştan gelen yapısı, özelliği.
Nazariye: Kuram, teori.
Nebatî: Bitki ile ilgili, bitkisel.
Nedamet: Pişmanlık.
Neşet etmek: Ortaya çıkmak.
Neşretmek: Yayımlamak.
Nev/nevi: Cins, tür, sınıf.
Nimet: İyilik, lütuf, ihsan, imkân.
Nizam: Düzen, kural.
Nüfuz: İçine işlemek, tesir etmek.

-O-

- Organik:** Organlarla ilgili.
Otorite: Siyasi veya idari güç.

Otomatizm: Otomatik olma özelliği; iradenin hatta bilincin dışında kendiliğinden gerçekleşen hareket ve faaliyet.

-P-

Palan: Genellikle eşeklere, bazen de atlara vurulan bir tür eyer.

Peyke: Genellikle eski iş yerlerinde bulunan, duvara bitişik, alçak, tahta sedir.

-R-

Randıman: Verim.

Rasyonel: Akla dayanan, akla uygun.

Rasyonalizm: Akılcılık.

Reaksiyon: Tepki.

Realist: Gerçekçi.

Realite: Gerçeklik.

Refoulement: Duyguları baskı altına alma, baskı altında tutma.

Resmî: Devletin olan, devlete ait, devletle ilgili.

Reşit: Kanunen haklarını kendi kullanabilecek yaşa gelmiş olan kimse; ergin.

Rey: Oy, görüş.

Ruhi: Ruhla ilgili, ruhsal.

Ruhiyat: Ruh bilimi, psikoloji.

-S-

Saadet: Mutluluk, bahtiyarlık.

Sadır olmak: Ortaya çıkmak, meydana gelmek.

Safravî: Safraya ait, safra ile ilgili.

Safha: Evre, aşama.

Saniyen: İkinci olarak.

Satır: Yüzey.

Say: Çalışma, emek harcama.

Sebat etmek: Kararından ve sözünden dönmemek, dayanmak, yılgınlık göstermemek.

Seciye: Yaratılış, tabiat, karakter.

Sefalet: Geçim sıkıntısı, yoksulluk.

Sefil: Alçak, adi, bayağı kimse.

Sentez: Terkip, bireşim.

Setretmek: Gizlemek, örtmek.

Sevdavi: Eski tıba göre insan vücudundaki dört ana unsurdan biri olan sevdâ ile ilgili; hüznü, tasalı, melankolik.

Sevkitabii: İçgüdü.

Sual: Soru.

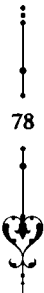
Sun'î: Doğal olmayan, yapay; sahte.

Süje: Konu; özne.

-Ş-

Şahsiyet: Kişilik.

Şiar: İz, işaret, alamet.

Sura: Bir konuyu görüşmek için yapılan toplantı, bu toplantının yapıldığı yer.
Şuur: Bilinç, anlayış, kavrayış.

-T-

Tadil: Değiştirme, değişiklik.

Tahakkuk: Gerçekleşme.

Tahassür: Çok istenen ve ele geçirilemeyen bir şey için yanıp yakılma, eseflenme.

Tahassüs: Duygulanma, hislenme.

Tahsil: Öğrenim.

Takriben: Yaklaşık olarak.

Talebelik: Öğrencilik.

Tanzim: Düzenleme.

Tasavvur: Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.

Tashih etmek: Düzeltmek.

Tatbik etmek: Uygulamak.

Tazyik: Zorlama, baskı.

Tecrübi: Tecrübeye dayanan.

Teessür: Üzülme, kederlenme, üzüntü.

Tefekkür: Düşünme.

Tehevvür: Çok kızma, öfkelenme.

Tekâmül: Olgunlaşma, gelişme.

Tekerrür etmek: Tekrarlanmak,

Telakki: Anlayış.

Telkin: Bir kimseye bir fikri aşılama, aşılayıp zihnine sokma, öğretme.

Temayül: Eğilim; bir tarafa doğru eğilme, bir tarafa meyletme.

Temin etmek: Doğruluğu konusunda güvence vermek; elde etmek; sağlamak.

Temrin: Alıştırma, egzersiz.

Tenkit: Eleştiri.

Tenvir: Işıklandırma, aydınlatma; bilgi verme.

Terbiye: Eğitim.

Tereddüt: Kararsızlık, duraksama.

Terhis: Askerlik görevini bitirenleri ordudan ayırma.

Teşebbüs: Girişim.

Teşekkül: Belli bir şekle girme, şekillenme, oluşum.

Teşkil etmek: Vücuda getirme, ortaya çıkarma, şekillendirme.

Tevzi: Dağıtma ile ilgili.

Tezahür: Ortaya çıkma, gözükmek; belirtme.

Tezhip: Yaldızlamak, süslemek.

Tıynet: Yaratılış, maya, fıtrat.

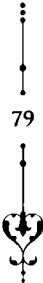
-U-

Ulvi: Yüce.

Umumi: Genel.

Umumiyet: Genellikle.

Uzvi: Organlarla ilgili olan.

-V-

Vahim: Çok tehlikeli.

Vasıf: Nitelik.

Vebal: Günah.

Veciz: Kısa ve öz, eksik ve fazlası olmayan.

Vehimli: Kuruntulu, evhamlı.

Veraset: Kalıtım.

Vuku: Olma, meydana gelme.

Vuzuh: Açık ve belli olma; açıklık.

-Y-

Yave: Saçma sapan, anlamsız, boş söz.

Yegâne: Biricik, tek.

-Z-

Zaaf: İrade zayıflığı, dayanamama, düşkünlük.

Zahiri: Görünen, görünürdeki.

Zarif: Karşısındakini incitmeyen, yumuşak, nazik ve nükteli.

Zaruret: Zorunluluk.

Zat: Kimse, kişi, şahıs.

Zerdüz (Zerdûz): Altın tel ve sırma ile işlenmiş.

Zihniyet: Belirli görüş, inanç ve alışkanlıkların etkisiyle oluşan düşünme tarzı, anlayış.

Ziyade: Çok, daha çok.

Zuhur: Ortaya çıkma, görünme, belirme.

ORD. PROF. DR. ALİ FUAD BAŞG L

GENÇLERLE BAŞBAŞA

Ali Fuad Başg l'in bu eseri, yayınlandığı günden bu yana defalarca basılmış ve her nesile ayrı ayrı seslenmiştir. Büyük-küçük her insana verdiği ve vermeye devam edeceği Şeyler Şimdi olduğu gibi, nesiller boyu da devam edecektir.

Kendisinin de belirttiği gibi "...Bu kitap, sadece fikri çalışma atıl-yesinin genç ve tecrübesiz çıraqları için faydalı olabilecek bir rehberdir." Gerçi her ne kadar kendisi böyle söylese de, bu kitap genç ve tecrübesiz  ıraqlara da rehber olmakla beraber, yaşlı ve tecrübeli ustaların da rehberi olabilecek kıvamdadır.

Özellikle, seçilen konuların ve yazarının dost ne  sl buyla bu nadide eser, nesillere daima ilham olabilecek yapıdadır.

Yine yazarın deyimiyle: "Geleceđin ümidi olan gençleri, bunalım-
dan, iradesiz ve cesaretsiz yařamaktan kurtaracak olan bu kitap;
başarılı olmanın sırlarını göstermektedir." Bu doğrultuda güzel
de bir rehber olacaktır.

ISBN 978-975-7747-11-6

9 789757 747116

